ДУНЕН ТIА ДИКАГIЧАРЕХ ХУРГЬЯ СОВЕТСКИ ПРОДУКЦИ!

Болам хьаллаьцаб

Коммунистически къахьегама предприяте нефтемаслозавода коллективо чIоагГIа раьза хинна хьаллаьцар 3—4 шера дунен тIа дикагIа йолча стандартел эшашагIа йоаца продукци арахеца аьнна социалистически яхь йоаржаьча московскии ленинградскии предприятей болам.

ГОСТ-а кердача нормаех итташ эзараш тоннаш парафин арахийцар 1964 шера городий Волгодонскаи Грознеи химикашеи мехкдаьтта чакхдоахарашеи вIашагIа бувзам а лоаттабеш. Из бахьан долаш 1 миллион сом ахча кходир паччахьалкхенна. Комплексни экономически эффективность бахьан долаш яхь а йоаржаяь, нефтемаслозавода технологаша хьдда декхараш тIанийцар шоашта арахецаш йола продукци дукха а дикагIа хилийта аьнна. Масала, № 16 йолча установка операторий даьттапара а парафинацара а кIувна хьисапера хIамаши лоха индекс йола компанейташи кхыча растворителашца цхьана уж белгалъяь компанейташ бухъяхийтара чотах кIезигъе вIаштIехьдоале. 73 эзар сом паччахьалкхен ахча кходергда. ХIаьта тха продукцех пайда эцарий торо хургья моторашка болх дикагIа байта. Волгодонска химикий вIаштIехьдаргда установка балха овсарле 15 процент лакхъе.

Лакхе дийцачох гуш ма дарра, цу тайпара мероприяти чIоагIа пайдана а сихха юкъеяхьа езаш а я.

Бокхха идеологически болх беш я хIанз завода партийни комитет из мероприяти сихагIа караерзаяра № 16 йолча установка коллектив оарцагIъяккхар духьа. Политически дешара сете пропагандисташа къаьст-къаьстта заданеш тел операторашта кердача мероприяте схема цар Iомаергйолаш, хIаьта иштта из мероприяти чакхъяьккхача, цунах мел экономически пайда баргба а болхлочоа хургйола материальни гIойле а хьахьокхаш дола лоархIамаш а ду.

Парте декхар хьалхашка оттадаьд — яхьа дизза кулгалде, керттердар бIаргаго, гучадувла дикагIа дола хIамаш хьаллаца. Из декхар да хIанз заводе беча партийно-политически балха ларде уллар.

Парткомо завода керттерча инженера службана тIадиллар 1965 шера комплексни экономически эффективность дикка лакхъелга Iалашдергдола инженерно-технически мероприятеш хIара установкана кийчъелга. Цу тайпара мероприятеш хIанзле кийч а яь, йолаш я, завода ерригача коллективо могаьй уж.

Белгалйоалаш укх тайпара цхьа башхало я. Нагахьа санна хьалхагIа предприяте экономически эффективность лакхъярах йолча ерригача мероприятешка оттаеш хинна графа «Мероприяти чакхъяккхарах завода хула экономи» яхаш хиннаяле, комплексни экономически эффективность бахьан долаш чакхйоахача инженерно-технически мероприятей плана тIа укх тайпара графа я: «Мел экономически эффективность хургья вай продукцех пайда эцарий». Коммунизм хьалъечун моральни кодекса принципцаI массанена а тIехьа, массава а цхьаннена тIехьа — кхоачашъеш хилара белгало я из графа, вешта аьлча из хьахул поставщикой потребителой шоайла производственни бувзамаш лелаеш хилча.

Масала, литейни крепитела — ахкани Iани — ши сорт даккхаро йиш хулийтаргъя заводага 25 эзар соми потребителага 45 эзар соми ахча кходе.

Коммунизма материально-технически база хьаеча ханара социалистически яхь тIа-тIа дукхагIа тоалуши чIоагIлуши хьайоагIа, цулухьа яхьа партийни кулгалдара методаш Iилман лард кIалйолаш хила еза.

В. ЗАХАРЧЕНКО,
нефтемаслозавода паркома секретарь.

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 6 (4020). | ЕРА, 14 январь, 1965 шу. | Мах 2 кап.

ПИСАТЕЛИЙ ПХЕЛАГIА СЪЕЗД

КХОАНА хьаелл Нохч-ГIалгIайчен писателий пхелагIа съезд. Республика ерригача общественноста теркам тIаозаш хIама да из, хIана аьлча литература дегIадар, цун идейни чулоацам лакхбалар, художественни форма тоалар чIоагГIа ловш ба книжкаш дешараш, берригa къахьегамхой.

Социалистически литература дегIадара никъ, вай хана цунна хьалхашка латта декхараш белгалдаьхад КПСС ЦК Программа тIа, парте XX, XXI, XXII съездий, КПСС ЦК июньски (1963 ш) Пленума решенеш тIа. Коммунизм хьалъяра цо лоаттабеча къовсаме халкъа новкъостал дергдола произведенеш язъяра тIахьех парте советски писателаш. Иштта хулалуогIа халкъа яздеш а цун уйлаши дагалаттараши дувцаш а дола книжкаш, парте позицеш тIара язъяь, коммунистически идеалаш дарде латта произведенеш.

Цу позицеш тIара бе беза Нохч-ГIалгIайчен писателаша хIара араяьннача книжка, произведене мах.

Ала дезаш да, шоай IV съезд хинначул тIехьагIа вай писателаша коммунизм хьалъечун духовни сибат хьахьокхаш а, керда саг хьалкхевара, прогрессивни дар хьаллацара, тIехьадисачунна духьала советски наха лоаттабеча къовсама чIоагГIа лоархIаме а йола произведенеш язъяь хилар. Царна юкъе я И. Базоркина язъяь сценарийи очеркаши, граждански тIема турпалий образаш хьахьокхаш йола Б. Зязикова повесташи М. Мамакаева романи, дIаяхача замах юхедисараштa духьалъерзаяь йола А. Ведзижева проза, шоай чулоацам керда вахар хьадеш воаллача советски сага уйлаехи цунна дагадоахкаресхи латта Яндиева стихаш, книжкаш дешараша раьза хинна тIанийца Х. Осмиева, С. Чахкиева иштта кхычар произведенеш. Къаьстта дог гIоздоаккхаш хIама да тIеххьарча шерашка вай литературе керда цIераш яха балар. Дика тIанийцай дешараша дукхача, язде болалуча писателий произведенеш. Нохч-ГIалгIай писателий массехк книжка арахийцад тIеххьарча шерашка централъни издательстваша, дукха произведенеш вай мехкарча тайп-тайпарча халкъий меттала арайийнай. ДегIайоагIаш латт къаман драматурги.

Из деррига а дог гIоздоаккхаш да. Нохч-ГIалгIайчен литература дегIадоагIа, боккхача новкъа даьнна, шерра гIа боах. ГIаьнна тIехьайисай хIанз вай литература риторически стихотворенехи эсал дувцарехи лаьтта ха. Тайп-тайпарча жанрах йола произведенеш — роман, повесть, дувцар, пьеса, сценарий—я хIанз вай литературе. Цхьабакъда, хаттар отт: дукхалга хьежжа дика а йийтеш вай писателий произведенеш. Из да съезде писателаша дувца деза керттердар.

Ховш ма дий цкъаза вай писателаша художественни хьисапе лаьрхIача эсала, вай ханарча сага образ лерттIа хьа ца хьокхаш, цун уйлаши дагалаттараши харцахьа дувцаш йола произведенеш язъеш моттигаш нийсъенна хилар. Вахар бокъонца ца довзаш а художественни говзалга диллача эсала а вола писатель йоккхача темашка кхувдаш хилча хулаш дола хIама да из. Цу тайпарча произведенешта тIаккхуваш хилац книжкаш дешарац, книжкаш доххкача тикашка дом тIа а билла ядаш хул уж.

Цудухьа Нохч-ГIалгIайчен писателий керттерча декхарех цаI да цар шоай художественни говзал лакхъяр. Художественни хьисапе лаьрхIача дика да ала йиш йола книжкаш мара дац наха дег чу дувшараши цар хьаькъал шердераши. Цхьабакъда, писатела художественни говзал лакха хилча а дика хургдац книжка, нагахь санна цун автора вахар дика ца довзе. Советски саг, цун уйлаш, дагалаттараш хьахьокха дага вола писатель коммунизм хьалъяра къовсам лоаттабеча советски наха юкъе, царна гарга хила веза.

Коммунизма материально-технически база хьалъеш, коммунистически общество вахаргвола саг хьалкхевеш, керда производственни отношенеш хьаеш боахк советски нах. Писатела декхар да уж гIулакхаш деш хьалхарча мутIарашка латтараш хьахьокхар, цар хьокхамца нах кхетабар.

Коммунизм хьалъеш боахка советски нах хьахьокхара чIоагГIа лоархIаме ба писатела газетацара бувзам. Цхьабакъда, газеташ тIа хIанз а кIезига я вай писателий очеркаши статьяши. Дика хургдар дIахо йодача хана вай писателаша газеташцара бувзам чIоагIборе, уж дукхагIа заводашка, фабрикашка, совхозашка, колхозашка хударе, цар газеташта дукхагIа публицистически материалаш язйоре.

Къаьстта белгалдаккха деза вай литературни критика эсала хилар. Шаяхача хана а съездашкеи совещанешкеи дукхаза дийцад из дош. Цхьабакъда, критика гIулакхаш тоалуш дац. Цудухьа литература дегIадоаладара дешаш дувцаш чIоагГIа уйла тIаяхийта еза литературни критика дийнъяра.

Хьогте а хьакхаьчай берий литература дукхагIа хилийтара дош цIенхаштта дувца деза ха. ТIехьарча хана цу хьакъехьа кIезиг дукха хIамаш даь дале а, геттара кIезига да вайцига арахеца берий книжкаш. Кагийча книжкаш дешараштa фу эш хьажа а цар йоакхо е а еза писателаша.

Дукха къона писателаш, къаьстта поэташ байзаб дешараштa тIехьарча хана. Царна юкъе ба литература дезаш а талант йолаш а бола нах. Литературни говзал йовза царна новкъостал дар писательски организаце лоархIаме декхар да. ХIара язде волалуча сага эшар фуд а ховш де деза цу тайпара новкъостал, цар произведенеш дукхагIа еша еза консультанташа йийша ца Iеш, цIи хезача писателаша а.

Дукха да писательски организацешта а хIара писатела а хьалхашка латта декхараш. Цхьабакъда, уж дерригаш а толамца кхоачашдулургдолаш да, нагахьа санна берригача писателаша а хIара писатела а уж бокъонца кхетадойя, цар вахарцара шоай бувзам чIоагIбойя, шоай берригa низ произведеней идейни боарами литературни говзали лакхъяра тIабохийте. ТIаккха вIаштIехьдаргда Нохч-ГIалгIайчен писателий парте хьалхашка оттадаь сийлен декхараш дизза кхоачашде.

Нохч-ГIалгIай АССР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателаш хоржаш хоржамаш дара хьакъехьара

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателий уполномочеш 1965 шера февраль бетта чакхйоалаш хиларца дувзаденна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

1965 шера 15 феврале денз 19-ча феврале кхаччалца Нохч-ГIалгIай АССР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателаш хоржаш хоржамаш де.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь Н. СЫЩИКОВ.

г. Грозный, 1965 шера 11 январь.

ЮХХЬАНЦА ДЕНЗ КХОАЧАШЪЕ ШЕРА ПЛАНАШ

КЕРДАЧА шера дукха къахьега дезаргда тIехьабисачара хьайбаш леладу болхлой хьалха бовлара, хIара колхознии совхознии ферма гIуланхаш тоадара.

Дулхи шуреи дукхагIа доаккхилга, планаш толаме кхоачашъелга дукхача хьале доахана Iа даккхарга хьежжа хургда.

Кердача шера хьалхарча деноша хьахьокх, республика ерригача районашна доахангара йоаккха а паччахьалкхенна дIатела а шура сов-хьарчул дукхагIа хилар.

Январь бетта хьалхарча итт дийнахьа республика дукхача боахамаща соахка цу хана ехкачул 361 тонн дукхагIа шура ехкай паччахьалкхенга. Къаьстта дукхагIа йохк шура Грозненски района боахамаша — 1,9-зза, Наьсарен района боахамаша — 1,6-зза, Урус-Мартана района боахамашка — 1,3-зза.

Шура дукхагIа йоахаши дIалуши ба яхье хьалха латтараш а — Сунженски хьайбаш леладераша из гIулакх дIа дика доладаьд.

Хьайбаш леладерий керттера декхар — из да шу доладеннача юххье денз хIара фермо, колхозо, совхозо шоай планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а яр.

Республика боахамашка кхоачамхиллал доаньараш да, чIоагIа лоархIаме да хьурмат деш уж леладар, доахан лоргдоацеи цар продуктивность лохлургйоацеи гIулакх вIаштIехьдаккхар.

Хьайбаш леладерий болх сий долаш а цунца цхьана хала а ба. Цхьабакъда, масса а боахамо яц йоагIача тайпара цар йоанхо.

1965 шера дулх, шура, фуаш, кхыйола продукташ дукхагIа яхар — хьайбай боахамерча берригача болхлой, боахамий специалистийи кулгалхойи керттера декхар.

РЕМОНТ ДИКА Ю

Наьсарен производственни управлене ремонт яра сводка йийшачул тIехьагIа «кIантий ба наьсархой!», аьнна ца хетаделча Iелургдац шо. Дерригаш а хIана дац аьнна долча хьокхамашта ремонт яра план тIехкхоачашъяьй цар. 1964 шера IV-ча квартала планах 116 трактора ремонт е езаш хиннача метте, ремонт яьраш 133 я, 70 нохара меттел — 126 нух, 90 сеялкана меттел — 130 сеялка, 80 культиватора меттел — 154.

Дукха къахьийгад «Октябра 40 шу» яхача совхоза механизатораша трактораштa ремонт яра IV-ча квартала план кхоачашъяр духьа. Ховш за дIаяха гуйра наьсархошта дика аьтув боацаш хинналга. Ерригаш а хIана яц аьнна йола культураш кхычарел тIехьагIа чуйийцар цар. Долче тракторашн юртбоахама инвентари кхашкара балхаш деш хьееннай.

Цхьабакъда, уж халонаш тIалаьттайоаллашехьа а, шоашта йиллача ханна шоаш е еза ремонт яь баьлар массанел тIехьагIа из е болабенна хинна совхоза механизатораш. Бакъдар аьлча, атта яьккха котало-м яц из. Iурра денз сарралца а, цкъаза боад къовлабаллалца а болх бу ремонтникаша. Цкъа болх беш 70 механизатор хул мастерске. Цунах даьнна беркат гуччахьа да тоа а яь дIаоттаяь латт 20 трактор, 21 нух, 24 сеялка, 20 культиватор, кхыйола техника. Ремонт дика яьй, хIана аьлча цига кулгалдеш хиннараш опыт йола механизатораш ба.

«Назрановский» совхоза механизаторий хьокхамаш кхы а дикагIа да. Тоа а яь мастерскера араяьннай 37 трактори 12 автомашини.

Цул совгIа, ремонт яь даьннад 32 нух, 25 сеялка, 40 культиватор, кхыйола юртбоахама машинаш.

Къаьстта дика болх бу Яндаречa отделене механизатораша Хамхоева, Кадиева, Часигова, кхычар. Цу отделене тракторни бригада бригадира Евлоев Махьмада хетачох, отделене доалахьара ерригa тIехьатувса инвентарь 20-гIа январь хьатIакхачалехьа ремонт яь яргья. Цун дешаш бакъхургхилар хьахьокх, ялат дIадувча 5 сеялкагара дIа мел йиккха техника тоаяь яьнна хилaро.

Ший ремонтни база йоацашехьа а, трактораштa ремонт яра план тIехкхоачашъяьй «Экажевский» совхозе а.

Н. КУПЛЕВАЦКИЙ,
«Гостехнадзора» инспекце начальник.

Нохч-ГIалгIай АССР районни, городской, поселкови, станични, юртий къахьегамхой депутатий Советашка хоржамаш дара хьакъехьара

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

ИйссазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР районни, городской, поселкови, станични, юртий къахьегамхой депутатий Советий полномочеш 1965 шера 3 марте чакхйоалаш хиларца дувзаденна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьара Совета Президиумо **соцам бу:**

Нохч-ГIалгIай АССР районни, городской, поселкови, станични, юртий къахьегамхой депутатий Советашка хоржамаш ду ди 1965 шера 14 марта кIиранди оттаде.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь Н. СЫЩИКОВ.

г. Грозный, 1965 шера 11 январь.

Нохч-ГIалгIай АССР административно-территориальни доазонашка даьча хувцамий хьакъехьара

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

ЧIоагIдолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума соцамца даь:

1. Кхы тIа а ер районаш вIашагIйохкар:
Ачхой-Мартана, центр Ачхой-Мартане а йолаш;
Гудермеса, центр город Гудермесе а йолаш;
МагIалбика, центр город МагIалбике а йолаш;
Надтеречни, центр Надтеречни станице а йолаш;
Керда вIашагIъеххача Гудермесеи МагIалбикеи районашка районни къахьегамхой депутатий Советаши цар исполнительни комитеташи ма йохкийла.

2. Юха а Ведана, Грозненски, Наьсарен, Наурски, Ножай-Юрта, Советски, Сунженски, Урус-Мартана, Шаьла, Шелковской юртий районех районаш яр.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ИГНАТОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь С. ОРЛОВ.

Москва, 1965 шера 12 январь.

Сурта тIа: арахеца продукци дика хилийтара бола московскии ленинградскии предприятей болам дог раьза хинна хьаллаьцача Грозненски нефтемаслозавода коммунистически къахьегама цIи лелаеча установка слесарь Руденко Александр мехкдаьтта оборудованега хьожаш воалл.

Е. Недеря сурт.

ПРОДУКЦИ ДИКА ХИЛАР— КЕРТТЕРДАР

Кердача, 1965-ча шера кхоачашде дезаш латт доккхий декхараш «Красный молот» завода коллектива хьалхашка. Берригa теркам тIабахийта беза производства технически боарам лакхбаран продукце дикал лакха хилийтаран. Цунга хьежжа тешамеи дукхагIеи болх бергба хIара изделе.

Уж декхараш кхоачашдеш боахкача завода болхлоша дог раьза хинна хьаллаьцар лоархIамерча продукце боарам кхаь-диъ шера дунен тIа дикагIа йолча стандарташка кхачийтара хьакъехьара москверчеи ленинградерчеи предприятей болам.

Из гIулакх дулургдолаш дац. Из кхета а деш технически прогресс бахьан долаш боккха къовсам лоаттабу завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша. Коллективо арахеца мехкдаьтта-промыслови оборудовани чIоагIа лоархIаме я. Заводе арахецача цементировочнии насосни агрегатехи грязеви насосехи шерра пайда эц мехкдаьтта промыслашка. Болх беча тешамеи дикеи лоархIаш я уж машинаш. Дунен тIарча дуккхача мехкашта чIоагIа эшаши хоатташи я заводо арахеца продукци.

Шерагара шерага лакхъю арахецача продукце дикал: хьаю керда машинаш, дунен стандарташка кхоачийт уж. Масала, завода конструктораша мехкдаьтта машинаш ерий Азербайджански института болхлошца цхьана вIашагIъеллар доазол арахьа арахецачул дикагIа йола керда насосни агрегат. Уж санна йола агрегаташ укх шера серех арахеца йолалургья.

Укх гаргтарча хана эрга а яьха тоае лерхI цементировочни агрегаташи насосаши. Цо торо хулийтаргья арахецача деталий дикал лакха хилийтеи царга дIабола мах лохбеи.

Тхоай торонашка а хьежа планах шера болх бе безача цементировочни насосашка цаI ах шера болх байта дош деннад болхлоша. ХIанз модернизаци е йолаергья ЗЦА-400 яхача цементировочни агрегата. Укх шин-кхаь шера хьае лерхI шозза дукхагIа болх бергбола керда буровой насос.

Сиха тишлуш йола клапанаш, поршнеш, штокаш, манжеташ эргаяьха тоаяра тхо хьежаш да Грозненски Iилма-тохкама института новкъосталга.

Уж ерригa мероприятеш кийч а еш, лакха дикал йолаш продукци арахецара хьинар кходергдац завода болхлоша.

К. ТИМОФЕЕВ.

Арахеца-продукци дика хилийтара КПСС ЦК даь кхайкарал дог раьза хинна хьаллаьцар Грозненски химически комбината болхлоша. Къаьстта дика къахьегама толамаш доахаш ва № 133-135 йолча цеха аппаратчик Дворецкий Геннадий. Из вахте латтача хана балха юкъе цхьа хьовзам хилийтац цо.

Сурта тIа: аппаратчик Дворецкий Геннадий.

Е. Недеря сурт.

Кхоана болх бе йолалу Нохч-ГIалгIай писателий съезд

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ХОРЖАМАШКА КИЙЧБАЛА БОЛАБЕННАБ

ДІадаха юртбоахама шу дика чакхдаьккхар 1-ча Мая цІерахча колхозе. Климатически хьалаш дика аьттув боацаш а ша теха цхьадола ялат доадаь а хиннадоллашехьа а, дика хьийкъача 1963 шера деннар миссел хІана даланзар аьнна ялат делар колхоза ахархоша паччахьалкхенна. 16000 центнер шура екхай паччахьалкхенга, из хул 1963 шера екхачул 3500 центнер хІана хилац аьнна дукхагІа. Лакхденнад паччахьалкхенга кхы тайна юртбоахама продукци йохкара хьокхамаш а.

Колхоза къахьегамхоша укх шера шоашта хьалхашка майрра декхар оттаду, дІадахача шера опыт тергалъе а шура дикка дукхагІа яккха а аьнна. Боахаме ерригa йоаккхаш йола шура 30000 центнерага дІакхоачае лерхІ, из цкъан ахаззеи совгІа дукхагІа хул 1964 шера яьккхачул. ДІадахача шера декабрь беттои укх шера январь беттои тешшаме хьахьокх, лаьца никъ нийса хилар, цунна эша торонаш йолаш хилар. Аьлча кхоачам ба, укх шера январь бетта хьалхарча кІиранна хІара дийнахьа яьккха шура 200 килограмм гаргга дукхагІа хилар. Нагахьа санна 1-ча январе ерригача колхозе 5941 килограмм шура яьккха яле, 7-ча январе из яьккхар 6127 килограмм. Шура кхы тІа а совйоахаш я.

Дaьха толамаш кхы лаьгІ ца далийтари дІахо дегІаккхувлари духьа колхоза парткомо долла хІама ду юртара политико-массови болх тоабара, идеологически балха ерригa формаши средстваши оарцагІайоах, шера хьалхара этап моттигерча Советашка деча хоржамаца нийслуш хилар кхета а деш.

Колхозе вІашагІъелла а кийчъяь а 4 агитпункт я: царех кхоъ Первомайски станице я, цаІ Кень-Юрта я. Первомайскера агитпункташ вІашагІъехкай культура ЦІагІа, механически мастерске, шурий-товарни ферме.

Десятидворкашкеи производственни участкашкеи гІолла дІабийкъаб агитатораш, царца семинар йир яхь йоаржаяреи хоржамашта кийчояреи декхараш царна бокъонца дІа а довзийташ.

Колхозе къахьегамхошта, къаьстта а хьайбаш леладераштеи гаьнарча участкашкарча кхыча болхлоштеи культурни гІулакх дара къаьстта агитбригада вІашагІъеллай кулгалдеш культура ЦІеп директор Вартанов Константин а волаш. Агитбригадаца ба сварщица Свиткина Людмила, баьца дaараш леладеча пхелагІча бригадера мехкарий Морозова Александра, Замотаева Любовь, Карпова Нина, кхыбараш. Верригаш а 12 саг.

Агитбригада программа тІа оттадаьд социалистически демократех, Советски Конституце СССР гражданашта еннача бокъонехи декхарехи лоаца, чулоацам дика болаши пайданеи йола беседаш елга СССР Лакхехьарча Совета пхелагІча сессе материалаш, моттигерча Советашка деча хоржамий хьакъехьара Положени дІайовзийтилга. Программа художественни даькъа тІа: Советски сагах, Даьхенах, партех дола иллеш, халхараш, интермедеш.

Белгалдоалаш гІулакх да, моттигерча сатирически юмористически темаех интермедеш язъер нов. Вартанов ше хилар а хІаьта самодеятельносте дакъа лоацараша шоаш вІашагІдеххача цхьадолча иллешта йиш йоаккхар колхоза культмассовик Шагаев Евгений хилар а.

ЧІоагІа хоза да нов. Шагаева яьккхача ашарца оала депутатах дола а хІаьта иштта «Хоржамашта хетадаь» а иллеш.

Тоабаьб коммуниста нов. Ковтун Василий Ивановича кулгалдеча лекторски группа болх. ДукхагІча даькъе моттигерча юкъерча школа хьехархоехи колхоза юрта боахама специалистехи болча лектораша агитпункташка а производственни бригадашка а лекцеш еш «Коммунизм хьалъечун моральни кодекс», «Ши дуне — шин тайпара вахар», «Социалистически демократи дунен тІа эгара лакхехьа латт» яхараш а кхыяраш а санна йолча темаех.

ХІара сарахьа колхозхой цІагІарча радио чу гІолла дек довзаш дола дешаш: «Къамаьл ду колхоза радиоузлера...» Из я моттигера колхоза ший радиоузел, хІаьта цунна эша радиопередачаш кийчъер Евгений Васильевич Шагаев ва. Харжархой наказаш кхоачашдарах дувцаш радио чу гІолла къамаьлаш даьд станични Совета депутаташа, юрта боахама специалисташа дийцар бІаьстан балхаца кийчо ярах, бригадирашеи хьалха латтарашеи — шоай балха опытах. Локхаш ашараш а йолаш ю передачаш, хІаьта колхозхоша чІоагІа сакъердалуш царга ла а дувгІа.

Дикка тоабаьб общественнии хьехамеи болх юрта Советаша, къаьстта а коммунист Хамидов Хьумайд председатель волча Кень-Юртовски Совето. Цу юрта Советах доалла дика гІулакх да бахача наьха хьаштаца айхха дувзаденна дола дерригa лоархІамера дешаш дуккхача къахьегамхой новкъосталца кхоачашдеш хилар. Каст-каста юртарча гражданий сходаш хул. Цига наха къестаду шоай вахарера эгара саготатІа дола дешаш. Масала, цхьан сходе къамаьл хилар бахача наха йоазув-дешар Іомаделга дувцаш. Къайле мичай, боккхагІболча кхалнахан маІача нахан юкъера цхьадола дакъа йоазув-дешар кІезига ховш, е вІалла ца ховш хилар. БоккхагІчарга сайрийна деша йиш хургйолаш школа вІашагІйоллилга соцадир сходе массава раьза а волаш. Юрта Совето вІашагІъеллар из. Цига кІиранна шозза занятеш ю директор коммунист нов. Карасаев ше а юкъе волаш болча моттигерча ворхІ шера школа хьехархоша. ХІаьта цхьаьца бахьанашта сайрийна школе бахка торо йоацача наха цІагІа чуухийт депутатех, коммунистех бола, юрта активацара культармейцаш. Верригаш а 25 саг.

Йоазув-дешар а хІаьта цунца цхьана культура сердало а хийццаи тешшамеи чуйоагІа хІара колхозхочун цІагІа.

Сходашка массане а цхьатарра дІа-юха а эцаш чІоагІа дийцар къаьнарча замах юхедисача воча гІулакхашца къовсам лоаттабар, берашта кхетам балар, берригача бахача наха общества пайдана болча къахьегаме дакъа лацар, кхыдараш санна дола дешаш.

Юрта Совета массе оагІорахьарча гІулакхаша колхоза правленеи парткомаи доккха новкъостал ду общественни боахам айбара, культура дегІайоалаяра, наха кхетам балара.

Политико-массови болх чІоагІбар духьа укх гаргарча деношка дуккха мероприятеш чакхъяха аьнна план оттаьй колхоза правлене. Колхоза парткома планах лаьрхІад агитаторий массехк семинар, лекторски группа члений совещании инструктажи е.

ХІанз 1-ча Мая цІерахча колхоза коммунисташа деш дола керттера — идеологически болх шербелга, из тоабелга, моттигерча Советашка деча хоржамашта массе оагІорахьара кийчо елга да.

А. КУИМОВ,
Грозненски парткома инструктор.

Трикотажни бараькъаш тегача объединене 3-ча фабрика филиала йиълагІча участке эгара дикагІчарех лоархІаш я мотористка Маркина Валентина. Дика да цун къахьегама гІулакхаш. ХІара бетта-бетта 140—145 процентал лоxе кхоачашъяц цо шийна йоагІа гІа задани. Участка «маяк» аьле йоаккх цунах коллективо цІи. Сов чІоагІа цу балхага яьпнача Валентинайна салаІар вІалла фуд а хац.

ХІанз мамогта дикагІа а дукхагІа а деша яха ха кхаьчача йиІигий барзкъаш тегаш я цеха профорг Маркина Валентина а цун новкъостий а.

Сурта тІа: Маркинай балхага хьожаш я бригадир Печенюк.

И. Плиева сурт.

ЕРРИГСОЮЗНИ ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТ

ВорхІ шера план ханал хьалха кхоачашъяра берригa низ тІабахийта къахьегаш я коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча тха установка коллектив. Денгара денга совдувл тха къахьегама толамаш. ДІадахача дийнахь даьхача къахьегама толамашкеи балха юкъе нийсденнача кхоачамбоацарашкеи хьожача хана шоллагІча дийнахьа уж кхоачамбоацараш балха юкъе нийслургдоаца гІулакх оттаду, совдоах къахьегама толамаш.

Иштта къахьегарах тха установка технологаша массехказа хьалхара моттиг яьккхай Ерригсоюзни социалистически яхье. ВЦСПС къахьегама сийлен книжка тІа язбаьб установка технологаш, хІаьта иштта Облсовпрофа къахьегама сийлен книжка тІа а язбеш Сийлен грамоташ еннай технологашта.

Барт тайнача тха коллективо хІара бетта план тІехкхоачашъю. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба технологаш Клепов Андрей, Удалов Василий, Фролов Владимир, Павловский Юрий, кхыбараш.

Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар тха коллективо дІадахача шера шоллагІча ах шера а. Соахка тха яр санна йолча вай мехкарча установкашта юкъе эгара хьалхара моттиг яьккхар оаха сийрда продукташ хьакъоастаяра. Планах лаьрхІачул дукхагІа болх байтаб установкага ремонт ца еш.

Кердача шера хьалхарча деношка хьинар шозза совдаьккха къахьегаш ба установка технологаш. Оаха дош деннад февраль бетта валови продукци арахецара ворхІ шера план кхоачашъе. ХІанзлехьа гучадаьннад из толамца кхоачашдергхилар. Цу даькъе къаьстта дика къахьегаш ба нов. Павловске бригадацара машинист Н. А. Кезин, оператора гІонча Л. С. Алешина, оператор В. И. Фролов, кхыбараш. Ер шу доладелча денз планал совгІа бригадо арахийца продукци итташ тоннаш я.

А. БУРЛАКОВ,
крекинг-завода № 5 йолча установка начальник.

ДИКАЧА НАХАХ

ДОЯРКА ШАХИДОВА ЗАРЕТ

Кхычар санна сея чІоагІа цІи хезаяц Шаьла производственни управлене «Джалка» совхоза дикача доярка Шахидова Зарета. ХІаьта а, вай республике дикагІболча доаркаех цаІ я из. Шахидова Зарета лаьрхІадар семилетка яхлагІча шера хІара кхоабача Іаттагара 2800 килограмм шура яккха аьнна, план 1900 килограмм мара йоацача.

Деза цхьа шу хьалхагІа, 1964 шера январь бетта, ший новкъосташца Зандиева Ниншица, Шаипова Ковсараца цхьана шийна хьожадаь доахан хьанийцар цо.

Ше денна дош харц ца дар духьа, дикагІа болча доаркаша доахан миштa кхоаб а мишта леладу а хьежа йолаелар из. ЧІоагІа хьожадеш леладора цо доаханна даа хІама.

ДІаухар денош, Зарета денгара денга дукхагІа йоакхо йора ше леладеча доахана. ТІа-тІа дукхагІа тІаеттаяла йолаелар шура.

Цул тІехьагІа денз кхыча тайпара хьежа яьлар ферма коллектив Заретa балхага. Цун дика гІулакх хьаллаьцар вокх доаркаша а. Цхьана боагІар уж балха хьа, Зарета дер добоагІар а шоай болх тоабара. Цу тайпара, дика болх бе йолаелар ерригa коллектив. Шоана ма хой, оалар Зарета шийцарча доаркашка, хьайбай продуктивность уж дика кхабаргеи леладарген хьежжа лакха хулаш хилар.

Колхозийи совхозийи фермашка эгара бехктокхаметІа йола ха Іа да. Цу хана доахана продуктивность лохъялийта а уж тишдалийта а йиш яц.

— Доахан дика Іангара дахаро торо хулийтаргья хьайбай боахам айбаргахьа дикка боккха гІа баккха, — йоах Зарета. Ше леладеча доахана меттел, ерригача ферма а цо иштта йоакхо ярах гуш да коммунистически къахьегама сага белгалонаш йоахкаш из хилар.

Соахкарчул дикагІа хьал долаш Іан кІал дахад доахан укх шера: шортта концентрированни доакъараш, йол, ча, силос, кхыдола доакъараш да царна. Дика кийчъяь я доахана Іа доаккхаргдола ферма помещенеш.

— ХІанз вайх тийша да гІулакх, хІанз нийса а дика а пайда эца беза вай доакъарех, тоаде деза доаханна деш дола гІулакх,—йоах Зарета. Ше а иштта кхоачашду цо уж гІулакхаш.

Хабара пайда бац, денна дош кхоачашдара бІарччача шера тІагІертта къахьега деза.

ХІара денна хьаІовш латтар дикагІа йолча доярка опыт, тІа-тІа совъювлар шура. Чакхдоалаш латтар 1964 шу, ноябрь беттехье а кхоачашдир Зарета ший декхараш, хІаьта из шу хІара кхоабача Іаттагара 3095 килограмм шура а йоаккхаш чакхдаьккхар цо.

Совхоза цхьоалагІча отделенерча доаркашта юкъе шура яккхара хьокхамаш укх шера эгара дикагІа да Зарета. Цо хІанз хІара Іаттагара 12—14 килограмм шура йоаккх. Цул дукха тІехьа ца бусаш къахьегаш ба вож доаркаш а. ХІанз кхы а дукхагІа хьинар айдаь къахьег ферма коллективо. Цунга я Шаьла производственни управлене карара кара тела ЦІе байракх.

А. МАГОМЕТОВ.

ТОЛАМАША ГІАДВУГ

Шелковской производственни управлене «Коминтерн» яхача колхоза шурий-товарни ферме керда болхло яц Авилова Ксения. БархІ шу гаргга ха я цига болх беш а тІа-тІа дукхагІа шура йоахаш а из хьайоагІа.

1963-шера гурахьа эгара кІезигагІа шура луш долча доахана группа хьаийцар цо. Шу чакхдоалача ханна хІара Іаттагара 1700 килограмм совгІа шура яьккхар. Авиловайга хинна доахана группа дІайийцача доаркас Грачевас 3 эзар килограмм яьккхар.

— ХІама дергдац, — ший дагахьа уйла йора Ксенияс, кот малагІа воал ховргда-кх вайна.

Яхь эттар Грачевайнеи Авиловайнеи юкъе. Нагахьа санна дІадаха шу доладеннача юххье шура яккхара гІулакха хьалха лаьттар Грачева хиннаяле, май беттага кхоачача хана хІара кхоабача Іаттагара шура яккхара Авиловайла тІехьайисар из.

ХІаьта август бетта ферма кулгалхоша юха а шийга хьалхагІа хинна доахана группа дІаелар Авиловайга. ХьалхагІа толашагІа йолча группаех цаІ ма ярий из, хІаьта Грачевайга дІакхаьчачул тІехьагІа эгара тІехьайисарех хилар. Ксения раьза хилар. Шийна а къахетар цунна хьалхагІа кхычарна юкъе дикагІа хиннача ший доахах.

— Укх шера—семилетка тІеххьарча шера — юха а айса леладеча доахангара, — йоах Авиловас,—кхо эзар килограммал кІезигагІа йоацаш шура йоаккхаргья.

Сурта тІа: доярка К. Авилова.

М. ТКАЧЕНКО
тексти сурти.

Ленински преми яла оттабаьрех

ТАМАШИЙНА Я ЦУН ГОВЗАЛ

Дерригача дуненна вовз ала йиш я гІорваьнна вола халхаоа говзанча, РСФСР Заслуженни Нохч-ГІалгІай АССР халкъеи артист Эсамбаев Махьмуд. Вай мехка цхьаькха а миІинг хургьяц Махьмуда ший концерташ ца хьокхаш, иштта дуккхаза хиннав из доазол дехьарча мехкашка концерташ увттадеш, цун даим ма йоал советски искусства сий лораде. Массанахьа а безаме тІаэц Махьмуд. Наха цкъа вайча из кхы вицлац. ХІана аьлча вахарца дувзаденна а халкъа ма деззара а да цун халхараш.

Духхьал вай советски мехкарча къамий халхараш Іомадаь а концерташ увттадеча хана уж дІахьенха а ца Іеш доазол дехьарча халкъий дикагІа дола халхараш а увттаду Махьмуда. ХІаьта уж халхараш хоза а безаме а де вІаштІехьа а доал цун. Цудухьа Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта массаза а боккха кхаъ хул шоай мехкахочо баьккхача хІара толамах.

Къаьстта боккха кхаъ хилар Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта искусства даькъера Ленински премий хьожае оттабаьрашта юкъе М. Эсамбаев ва аьлча.

Тха техникума хьехархоша, студенташа дег тІара раьза а болаш къоабалду «Дунен тІарча халкъий халхараш» яхача программах гІорваьнна волча говзанча Эсамбаев Іалисултана Махьмуд Ленински премий хьожае оттабаьрашта юкъевахар. Из цунна йоагІаш я.

М. ЦОКИЕВ.
Наьсарерча района Бурочурча зооветтехникума директор.
З. ОЗДОЕВ,
техникума физкультурай спортеи хьехархо.
Л. БАРБАШЕВА,
биологе хьехархо.
Л. ДАШЛАКОЕВ,
М. ДЖАМБУРИЕВ,
С. НАУРУЗОВ,
Г. АРСЕЛЬГОВ,
студенташ.

ЯЬ НИЗ—2500 ТОНН ІЫ

ТАГАНРОГ, 9 январь. (ТАСС корр.). Европе эгара боккхагІа бола энергетически яй кийчбаьб «Красный котельщик» яхача таганрогски заводе. Цун низ — сахьата 2500 тонн Іы. Керда яй — яьш деча техникана эгара тІехьагІа карагІдаьннар. БархІ бІаь киловатт йолча турбинаца цхьан блоке хилча Днепрогесо лучул 150 эзар киловатт дукхагІа электроэнерги лургья цо. ХІаьта турбогенераторашца цхьана цу тайпарча ялх гиганто лургья Братски ГЭС-о йоаккхар миссел электроэнерги.

ХІараяр 43 метр лакхеи 29 метр шереи йолча шин корпусах латт керда агрегат. Яь металлически даькъа дозал ийси ахи эзар тонн да. Деннеи бийсаннеи 60 эзар кубометр хийи 140 вагон антрацити эш агрегата.

Электронно-вычислительни станце новкъосталца болх беш хургья агрегат.

Йоккхий экономически гІойленза яла тарлуш да боккхача яьх-агрегатах пайда эцар. Йиъ миллиони бархІ бІаь эзари киловатт низ болча станце сахьата 950 эзар тонн Іы йоаккхача ялхайтта агрегата меттел цу тайпара ялх яй оттабича йиш хургья шийтта эзар тонн металл кходе, гІулакх деш болча нахах 300 совгІа саг мукъаваккха. Доккхийча яьйх-агрегатех пайда эцаро цу тайппара йиш хулийтаргья станци хьалъеш йоаккха ха цхьа шуи ах шуи лоацъе. ХІаьта цу юкъа ГРЭС-о итташ миллиардаш киловатт-сахьат электроэнерги лургья.

«ПП-2500» яхача марках йола агрегат Донбассе хьалъеш латтача Славянски ГРЭС-а лаьрхІа я.

ТІАКХАЧА ДЕЗАШ — БУТТ, ПЛАНЕТАШ

Январах дІадахача шера итогаш ю, дІахо де дезарий планаш хьахкхайкаеш йола ха лоархІаш Іаьдал да. Укх обзора тІа вай дувцаргдараш Вселенни йовзарца белгтала аьлча, бокъонца лаьттанна гаргарча яьссалене волча саго космос тахкарца дувзаденна цхьадоа дешаш мара дац.

Укх тІеххьарча хана советскии доазол дехьарчеи кепа йоазоно ший оагІонаш кІезига тийннаяц дІадахача космически шера керттера белгалонаш хьайовзийтара. Керттера карагІдаьнна, космосе гІолла никъ бара этапни лоархІам бола гІулакх лоархІ — (лархІа а доагІаш) «Восход» яхача кема экипажо деннеи бийсаннеи баь никъ. Советски наха карагІдаьнначун керттера йиъ элемент белгалйоаккх кепа йоазоно. Хьалхаръяр — керда, чура доккхагІеи эргадаьккха тоадаьи дола космически кема-лаборатори йолаш хилар; шоллагІъяр — «Восток» яха кемаш сигала кхихьараштa тІахиннача мухьал безагІа бола пайданера мухь сигала бахьа могаш боккха низ болча ракетоносителех пайда эцар; кхоалагІъяр — тІехьа тІайоагІача ханна боккхача лоархІаме дола тохкамаш даь Іилмахой космосе бахар: хІаьта, юххера а, — тайп-тайпарча боараме тренировка яь болча наха кемаца никъ бар.

«Восход» сигалдахийтара лоархІама ше мах беш, космонавтика даькъе специалист волча советски профессоро К. Сергеева дукха ха йоацаш яздаьдар, из урагІдахийтар ший «дикалга керда, боккха гІа лархІа дезаш да, хетаргахьа, ший лоархІамга диллача советски саго эгара хьалха космосе баьча наькъаца нийсбе йиш йолаш бола».

Иштта да доазол дехьарча мехкий дуккхача гІорбаьнначa Іилмахошта хетараш а. Деннеи бийсаннеи космонавташа — инженера В. Комарова, Іилмахочо К. Феоктистова, лоро Б. Егорова баьча тайп-тайпарча Іилматохкама балха, цар даьча соцамаша практически влияни ергья тІехьа тІайоагІача хана Вселенни Іомаяра.

Дунен Іилма общественносто боагІача тайпара хам бу Советски Союзо хІара шера, 1961 шера 12 апрелера денз лаьттанна гонахьа космонавташка гобахийтарца адамаш гІадкхувлаш хилара. Цу тІа а, циггача белгалдоаккх, лоархІам кІезигбе хала дола керда, чоалханегІара декхараш СССР-о массаза а кхоачашдеш хилар. Цу шерашка Гагарин Юре цхьан сахьатаи ах сахьатаи совгІча хана космосе яьча рейсагара Быковский Валере пхе денни пхе буси яьча рейсага кхаччалца бола никъ хьабенаб советски космоплаване. Корта хилар «Восход» лаьттара гІаттар, сигал гІолла лелар, Іодоссар.

Дага дохийтаргда вай, хІанзалца США виъ гражданин мара космосе хиппа ца хилар. Царца хиннавац цхьаккха а Іилмахо, медик, инженер, 53 сахьати 06 минути 1,450 эзар километри — ишта я американски космически наькъий цифровой итогаш. Цхьабакъда, цу цифраех доалл деша маІан а. Кхетадеш да, тайп-тайпара нах атмосферал лакхехьарча аренашка дукхагІа мел хул, космосах йола а, сигала гІолла лелача хана сагагарча хьалах йола а, космоплаване техниках йола а Іилман материалаш дукхагІа гулъе йиш хургхилар. Американски кепа йоазоно ше деча мукІарлонах белгтала аьлча ши моттиг йола «Джеминай» яха капсула орбита тІа яхийтарца ювзаенна йола 1964 шерарча США къаман космически программа кхоачаш ца хулаш йисай.

Лаьттап тІа боацаш советски космонавташа даьхача сахьатий дукхалах йолча даннеша бакъду Вселенни саго Іомаяра даькъера СССР приоритет шеко йоацаш хилар. Ерригa ха дІалаьрхІача советски ийс космонавто дозал доацача Іеши болх беши даьккхача 17 дени 17 буси гулъяьй конструкторашteи физикаштеи санна, иштта медикаштеи астрономаштеи а цхьатарра хилайза яргйоаца шерра а массе оагІорахьара а материал. Цу доллача хІамаша советски Іилмага йиш хулийт керда майреи оригинальнии декхараш увттадеи кхоачашдеи.

Бакъда, Лаьттанна гонахьа, тайп-тайпарча орбиташка гІолла лелача советскии американскии спутникаша, «Зонд» а «Маринер» а яхача тайпаех йолча планеташта юкъе лелача станцеша, советски «Электрон» а американски «Эксплорер» а яхача тайпаех йолча аппараташа боккхача боарамера балхаш кхоачашду, Лаьттан магнитни полех, атмосфера тІерча тІоанех, радиационни поясех, иштта кхыярех йола даннеш нахага Іочу а телаш. Цхьабакъда, из е кхыйолча процесса анализ е, выводаш е, царна оценка яла низ кхоачаш йолча, эшшача техникаца кийчваь саг космосе хилар, хетаргахьа, гаргагІара космос толамцеи сихеи Іомаяра, планеташта юкъе гаьна наькъаш дара керттердар да.

Тахан дерригача адамашка дІакхаьча йола К. Э. Циолковске идеяш дегІа а кхувлаш, вай Іилмахой, конструктораши доазол дехьарча мехкашкара цар коллегаши кердача шера а дуккха моттигаш йолча космически кемай проекташ увттаеш ба. Гучалелхаш а, хІаьта цкъаза проекташ а хиле дІаотташ а идеяш я — хувцалуш Іилмахой, конструкторий, медикий — космически экспедице дакъа лоацарий состав а йолаш йола орбитальни обитаеми станцеш. Шяйца цкъа къамаьл деча хана советски астрофизико В. Амбарцумяна, масала, гучаьккхай, лаьттан атмосферагахьара цхьаккха новкъарле йоацаш астроном эгара хьалха седкъий дуненга хьежалургволаш цу тайпарча станце тІа телескоп оттаеш хиларах йола уйла. ЛерхІаш я орбитальни наькъах лелача хана космонавт кабиначура духхьал космосе дІаараваргволаш селла чІоагІа маькара проекташ а. Вселенни тохкарашта из эшаргда аппарат е прибор кабина чура араяккхара, хІаьта, нагахьа санна хьалаша ца вутача кхоаче — ше кема тІа воацашехьа а цунна ремонт е йиш хилийтар духьа а.

Эгара хьалхара экспедици Бетта тІа яхийтар, бакъдар аьлча, хьатІахулча шерара декхар дац. Американцаша лерхІ, масала, Лаьттан массазарча спутника тІа 1969 шера астронавташ бахийта. ХІанз кхаь стсеках — экипажа цаІ, двигательни атсек, бетта кабина — латта «Аполлон» яха кема хьадара балхаш деш ба уж. Шоаш лаьрхІача ханна из чакхдаккха американци ка ярг йий еций хано хьахьокхаргда! Из Іалаьмате йоккха эксперимент чакхъяккхара кийчо еш дуккха Іилмахой, конструктораш ба. Цхьа бахьан доацаш дацар, масала, кемайлунникий, бетта тІа Іодоссадара способий, Лаьттан тІа юхадоаладара, иштта кхыдарий хьакъехьа тайп-тайпарча мехкашкарча Іилмахой докладашка ла а дувгІаш соахка Варшаве Дунен халкъашта юкъера астронавтически конгресс хилар.

Планаш йоккхий я. Іалаьмате доккхий наьха низаш эш царна. Теша мегаргволаш да, Бетта тІа, вай Маьлха система планеташка эгара хьалха саг вахара тешаш вайх хургхиларах.

А. РОМАНОВ,
ТАСС-а обозреватель.

ХІара бетта 1200 менги арахеца задани я «Металлист» яхача завода менгеш деча цеха коллектива. Из задани массаз а 105 — 110 процент кхоачашъю цо. Къаьстта дикагІа къахьегарца белгалъяьннай цеха бригадашта юкъе Месропов Георгий бригадир вола коммунистически къахьегама бригада. Цо январа итт дийнахьа ах бетта йоагІа задани кхоачашъяьй, хІаьта 25-ча дийнахьа бетта план кхоачашъяь яккха а лерхІ.

Бригадерча 16 сагах дукхагІа бараш цахаддаш шоай балха говзал лакх а еш сайрийнарча кагирхой школашка дешаш ба. Царех ва 3-ча разряда слесарь Инаркаев Суламбик, токарь Щербаков Виктор, слесараш Вагапов Саламбеки Сальников Бориси, кхыбараш.

Сурта тІа: токарь Щербаков Виктор.

И. Плиева сурт.

Мехкдаьттахой хьашташ кхоачашдеш

Карабулакски бурув деттача контора прокатни цехе оттае йоагІача лостам болаш дІаоттаяь латт станокаш, наждачни установка. Царна гаьна йоацаш пхьоале, дІаоттаяь латт механически жІов. Цига хьинар кхо ца деш къахьегаш ба аьшкапхьараш, токараш, слесараш, кхыбараш.

Аьшкапхьар Гандалоев Іусман жІовнаца цІийдаь аьшк нийс а даь ший гІончана бІарахьож. Ший хьехархочун дагалаттар хайча санна, смена йистеяла сахьат совгІа ха я,— аьлар Кухтин Владимира.

—Из дика да. Хьалхарча деношка санна тахана а цаІ ах норма кхоачашъергья вай, — аьлар Іусмана.

ДІахо болх бе йолаелар еза жІов. Кийч а еш жІовна кІалхара хьайоахар керда оатхалаш. Ший балхаца кулг шаьрдаларга хьежжа сиха бу Іусмана болх. Дика болхло ва из, — йоах цох прокатно-ремонтни цеха начальника Пенкин Семен Никитича. Иштта дика къахьегаш ва цун гІонча Кухтин Владимир а. Ший хьехархо санна кулг-говзал йолаш дика болхло хургва цох. — оал болхлоша.

Гандалоев Іусмана йиълагІа разряд лелаю, хІаьта Владимира дукха ха йоацаш кхоалагІа разряд еннай. Къахьегамца чІоагІденнад тхона юкъера доттагІал, — йоах Владимира.

Карабулакски бурув деттача контора прокатно-ремонтни цехе балхавера Гандалоев Іусман ялх-ворхІ шу хьалха. Лоаццача хана дика караерзайир цо ший балха говзал. Цехерча болхлошта юкъе эгара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи яьккхар.

ХІанз оаха хьаю буровой оборудованена лаьрхІа йола оатхалаш, — йоах Іусмана. Царех цхьаяраш дукха чоалхане яц, хІаьта цхьаяраш сиха хьаянь яха езаши чоалханеи хул. Масала, бурув тохача осташта фрезерни типах йолча конструкцех хьаю оатхалаш чІоагІа чоалхане хул. Уж а дика хьаю цо. Хьалха кулгаца хьае езаш яр уж. Цу гІулакхо дукха балха ха йоайора.

ДІахо иштта болх бе йиш йоацилга кхетадир Іусмана. Цо еннача рационализаторски предложенех уж лоархІаме оатхалаш хьаяра лаьрхІа йола штампаш кийчйир. Цу гІулакхо торо хилийтар балха ха планах лаьрхІачул массехказа кІезигагІа йоае, хІаьта арахеца оатхалаш кхозза дукхагІа хилийта.

Бурув деттараштa керда техника эшилга а ховш, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба прокатно-ремонтни цеха болхлой. Балха тІа хьалха латташ ба уж. Смена норма цаІ ах кхоачашъеш Гандалоев Іусман хинна Іац цига. Иштта шоай норма кхоачашъеш ба токараш Марков Михаил, Мишин Александр, кхы дуккха бараш.

Мехкдаьтта доаккхача эша оатхалаш дукхагІа хилийта яхача девизах болх беш ба цеха болхлой семилетка тІеххьарча шера.

А. БАКАЛЮК,
Карабулакски бурув деттача контора инженер.

Графикал хьалха

ДІадахача шера дика къахьегама толамаш даьхар Ю. С. Ерещенкос кулгалдеча коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча бурув деттача бригадо. Укх тІеххьарча шерашка цхьа шу дІадахадац цо ший социалистически декхараши плани кхоачаш ца еш.

ДІадахача шера план 106,8 процент кхоачашъяьй бригада болхлоша. 1963-ча шера техача бурувца дистача дІадахача шера теха бурув 38,8 процент дукхагІа да. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба бурув деттараш нн. Мишуточкин, Вернигорин, Фирсов, Глазев, Ярошевский, кхыбараш.

Мишта карагІдаьннад шоана иштта лакха къахьегама толамаш даха аьнна даьча хаттара жоп а луш, цо аьлар: «Дика толамаш дахара керттера бахьанаш да болх нийса вІаштІехьбаккхар, технологически режим тІелха ца яр, кердача техниках бизза пайда эцар. Цхьа моттиг нийсъенналц бригада болхлочо къахьегама дисциплина толхаяь».

Мишта дІаболабаьб бригадо ший болх семилетка тІеххьарча шера? Укх шера хьалхарча деношка баьча балхо хьахьокх цо план тІехкхоачашъеш хилар. Январь бетта хьалхарча ворхІ дийнахьа планал совгІа теха бурув 20 метр совгІа я. Бригада болхлой дог тийша ба семилетка тІеххьарча шера бурув тохара план ханал хьалха кхоачашъергхиларах.

Р. ШАМИЛЕВ,
«Октябрьнефта» НПУ къахьегама отдела начальник.

Литературни оагӀув

Хь. ОСМИЕВ

ТАЛГІЕШ

Талгіеш, талгіеш, форда
талгіеш,
Тахан ца даьр доацаш санна,
Леташ, тохаш, шоайла
залгіъеш,
Ширча хана лоам довхоша
Віашка шалташ етташ санна.

Ше оал хьаьре хіана-хьувы?
Маьрша кі-иха, ма тоам бар шо
Лоамаш ахка, ганзаш яха,
Гіирсаш детта еттае,
Ма тоам бар шо, ма тоам бар
шо,
Сага кулгаш мукъадаха
Дунъа, гота йоахнае.

ІА

Коа-нарта эттача
Корех пІелг бетташ,
АргІанца даьлача
Бирса шок етташ,
Бешарча гаьнашта
КІай гІалкхаш эхкаш,
Делхача цу хиш тІа
Кизга тІаьш технаш,
Уж берий басилгаш
Тов санна цІийеш,

Шаьренаш, босалгаш
Кисн мо кІайеш,
Кизгаш тІа доган деш
КІай хьоаса боахаш,
Гіоанаца хьай пурх беш
ГІидгІалгаш доахаш,
Кхаьчар хьо, кхаьчар хьо,
Сашорта шийла Іа,
Тха коа тІа дессар хьо
Дог цІена хоза Іа.

А. ХАМХОЕВ

ЛОАМАН КХАЛСАГ

Октябро ираз а денна
Хало, Іазап тІера кхесса
Нийсач новкъа хьо йодаш я,
Хьа сий, эздел доххаргдоацаш
Нана санна лорош болча
Дукхача вежрий йиша я.
Есар санна йохка могош
Фусам ухаш-шуне хувшаш
Молла кхы хьона доал деш вац,

Цхьанна хІаман даьхе йоацаш
Хьо тІехьашка тийтта заза
Бекхам боацаш йисаяц.
Хьа дог-уйла кура йоахаш,
Йиза йоагІа гуйре санна,
Тоаенна латташ даьхе я,
Миччаа метте кхоачаргйолаш
Болата ткъамаш хьона деннар
Сийлахь-йоккха парти я.

Вайна Даьхе еза

Іалам техкаш, ираз лехаш
Адам вахар хоздеш доал,
ХІара денна тоалуш йолча
Даьхенах аз илли оал.
Из я со ваь, кхеваь нана,
Шийлача шовдех вокхавеш,
Хьийтаб бала цо шийна хана
Кортамукъале хестаеш.

Лакха лоамаш, шаьра ареш,
БІарга хьачу лоацалац,
Цун Іалама хозача суртех
Вокхвий варах дог Іабац.
Даьхе, аьнна, йоаккхаш йоа цІи,
Дега хьамсара, гаргга я,
Мерза хьесташ цо кхевашоа
ЦІаккха а йицлургйоацаш я.

Мохьмад МАМАКАЕВ

Юкъ тІехь чов-хилла — но
бисарна
КІант цІа веза боху ахь.
ХІун дер ахь — амал вон
хилярна
Кхечо хьайн дагна чов яхь?
* * *
Кху вайн дахаран некъаца
Кхераме ахк — тІех къамел.
И сацадан хьан сахкетахь —
Вехор бан ахь и хьайн некъ.
* * *
Духарх хьерчаш, кхерча хьалха
Массар а вай лехна йовхо, —
Сийлахьчу дахаран орам.
Сан даго а лехна — дарба,
Ца хилча шелоно вуохош,
Хьо хьоме — Даймехкан йовхо.

З. МУТАЛИБОВ.

Даим хьоьца

Халонех бен воваш
доттагІа, бохуш,
Цхьавоича диканехь
доттагІчун сий дац.
Тоххечу дахарца
хьалхахьа вогІуш,
Хьоме мохк, хьан доггу
ирсе со кхийдаш.
Дахаро кхийдадо
бес-бесар деноош:
Цкъа хало, ткъа тІаккха —
ирс, аьтто нисбо.
Массанхьа цхьатерра
шера дац некъаш
Ткъа церан дохаллехь
ирхе а нисло.
НаьІалтан фашизман

гІерано хьуна,
Іожаллин кхерамца
тІеман дарц тоьхча,
Хьо ларбеш хиллачийн
могІаршкахь суна.
Дозалла хетара чов хилла
воьжча.
ПаргІатчу деношкахь.
ирсо со хьоьстуш.
Секунвехь хьо бицбеш
хьаьваар бац корта.
Халоно гІелварх а.
Іожалла оьхьуш,
Сан Даймохк,
даима
хир ву со хьоьца!

Т. ЮСУПОВ.

ДІАЙХА ДОГ ДОАГАШ...

Дукха мича вах саг
Ха дукха яккхарах.
Ший сина ер мара
Кхы уйла йоацаш
Из ваьха вале.
Ха мичай цо яьккхар
БІаьшераш дахарах.
Ший мехка, ший халкъа

Пайдане йоацаш
Из яьккха яле.
Ший Даьхе бахьан
ДІайха дог доагаш
Ца яьккхар ха яц.
Иштта вар мара,
ЦІи еза йоаккхаш,
Халкъо лоархІаргвац.

Амир ПЛИЕВ.

Хьалхара чоалпаш

Іурра денз йолаенна
Лай уж чоалпаш лаьтта лег.
Сийгаш санна лотаенна
БІарглш лозадеш уж къег.

Кагий бераш да корага:
«Нани, нани, чоалпаш елх».
Нанас елаш жоп лу царна:
«Лаьтто ужаш хьоашал ех».

А. ВЕДЗИЖЕВ.

Оапех боала пайда

ЧІоагІа сонта кІаьнк вар Жаби. Оапаш бувцара тІера вар.

— Сона даде къоалам ийцаб, — курал е оттар ший шола ваьча вешийна Дабена.

— Сона а ийцаб. — оалар Дабе.

— Сона-м цІе яздер а ийцаб.

— Хьахьокхал, хІаьта, — дехар Дабе.

— ХІаа, дІахьокхаргба хьона, — веде дІаводар ший оапаш гучабалар кхераш.

Цкъа ший оапех бекхам хилар Жабена. Нане ши Іаж бера царна. Цу хана Жаби ара вар.

— ХІахьи, — аьлар нанас Дабега. — ЦаІ хьайна баа. — шолагІа бар Жабена лургба Іа.

Ший Іаж биаь валла воаллар Даби арара Жаби чувеча.

— Хьайла, нане сона Іаж беннаб, — аьлар Дабе ший бе боаллача Іажах тІеххьара цорг а тохаш. Жабена бала безар тІехьашкахьа дІа а лочкъабеш.

— Э-хІе. — бат соттайир Жабе, — нане-м сона шийъ беннаб.

— Хьона шиъ бенначе, ер а аз дІабуаргба, — аьнна ший бе боаллача Жабе Іажах церг техар Дабе.

— Хьаба са Іаж. хьаба са Іаж! — велха чІехкар Жаби.

Бакъда тІехьа дар. Вийлха а вийлха наьнага латкъа вахар Жаби. Пулакх мишта хиннад кхета а лаь нанас аьлар:

— Гой хьона. оапаш бувцарах фу пайда боал.

ХІанза-м Жабена шийна а хов оапех пайда ца боалилга.

> «Литературеи искусствои дегІайоалаяра даькъера керттера никъ — халкъа вахарцара бувзам чІоагІбар, социалистически долаш долчун дІаьхели дукха бе-башхали нийса а лакхара художественни говзал йолаш а хьахьокхар, кердадар, бокъонца коммунистически дар дог ураоттадеши къаьгаи хьаоттадар, общество хьалхашкахьа дІаахара духьале еш мел дар гучадаккхар»
>
> (КПСС Программа тІара).

КЪОНАЧАР ОАЗАШ

Саид ЧАХКИЕВ.

СЕДКЪИЙ ДОГІА

ГІанахь дайра,
Делхаш чІоагІа,
БІарглш дайна
Седкъий догІа.
Бутт хьакъерзар,
КІай циск санна.
Когаш берзан,
Лаьтта ваьнна.
Удаш вар со,
Бер мо велаш.
Дошо марса
Таралесташ.
СелаІад дар
Сигла доагаш.
Делхаш латтар
Седкъий догІа.
Седкъий догІа,
Седкъий догІа.
Дагадоацаш
Ваьлар сома
Цхьанне оалаш
Хезар сона:
«Дела кораш!
Тахан кхы а
Бенаб Москвер
Керда кхаа».
Даьхен тешам
Дог чу болаш,
Кхоъ ва цхьана
Кема лоаллаш.
Кхаь массагІа
Бада гІерташ,
Аьшка ди ба
Барглш деттаиш.
Сийгаш дІаух
Масса оагІор,
Делхаш мо хет
Седкъий догІа.
Седкъий догІа,
Седкъий догІа.

●

Т. АРЧАКОВ.

ДЕР ДЕЙНА БУНИ

ЦІенна эшар чуда воацаш
Лел из Буни — «зуламхо».
Оапий пхьегІе данъа лоацаш
Жуккарг оала — «дезалхо».
Даим балхах вувлаш юстар
Шийлача кхуврча юхе хьувз.
Ше морг нийслой орам бусташ,
ТІаьнаш лестош «хабар» дувц.
Маьлхах лечкъа пхьу мо Іийне
ЦІенна юхе теІаш хул.
«ХІанз хьан тунгалг» — яхаш
лийле
Лоаллах пхьор тІа из чутулл.
Пандар, тІоараш хеза моттиг
Из ца ласташ дІайодац.
Къоаной бега гера беттиг
ЦІаккха кертар Іобалац.
Наьха шун тІа хайна вагІаш
Шаьра хабар дувца хов.
«Іаьса я вай тІехье» — яхаш
Іовдал бараш лебе хов.
ЦІен че йизза дезал ба цун
ХІаьта а жера йоалаяьй,
(Къона нускал хоза ма дий)
Цхьаьиха йоало чІоагІо яьй.
Зоахалола къоаной лехкаш
«Пхийттар ваьнна» лел из ком.
Дыно могоц яша яхаш
Ловзош шецца яьнна мом.
Цун ларах ше лелаш велчун
ЦІагІар хадац меца къея.
Буни моргаш ба хІанз халча,
Е ма еза царна кхея.

●

М.-С. ПЛИЕВ.

ИЗ АЗ ЮГАРГЬЯ

Мехкарий вай лоамчу.
Беттаца бос къуйсаш
Дукха кхув.
Ховш ма дий, кагирхой
ГІалгІайчухь-яхь йолаш
Мишта кхув.
Аз чІоагІа дехар ду,
Наьсархой сох бехк ма
Баккхалаш,
Еза йоІ йигача
Сий доацаш саг ва ма
Яхалаш
ЙоІ лургьяц аз, яхаш
Бокхий нах чувхабу,
ЙиІий дас.
Са дай ІотеІабеш
Ший цІа цо хестаду,
Ю цо вас.
Тхо віаши деззаше,
Тха безам белла гІерт
Къаьнча бе.
Хургволча уст-даьга,
Алал шоай, вей ца луш
Таккхал Іе.

ДЕГА ГІОЗАЛЕ

Повеста тІара дакъа

Кхо ди хьалхагІа Урусхана даь-веший йоІаца доахан кхоабача ферме бІарчча ди даьккхар Лидас. Делкъийтен сарахьен Мадината шийгара доахан детташ а царна гІулакх деш а цунна юхера дІа ца йоалаш лийлар. Цу дийнахьа ерригача фермага хьежа чакхъьялар из. Сарахьа цІавеча Урусханаца дагаяла лаьрхІар цо дийнахьа ше фу деш хиннай, аьнна.

Цхьерал тІехьагІа газеташка ца хьежача Іовижацар Урусхан. Дивана тІа дІагараха а ваьнна, дешаш уллача цунна юхе Іохайра Лида. Йист ца хулащ, йоллачахьа из ягІандаь, газет Ю а дилла:

— Хьо сайга цхьа хІама хатта йоаллаш санна хеталу-кх сона бІаргашка хьежача, — аьлар Урусхана.

— Ма дика хайра хьона из. ХІаьта тахан со мича хиннай ховли хьона?

— Іа хьадийцача ховргда-кх. Алал, фу деш хиннай хьо? — безаме хаьттар.

— Доахан леладеча ферме хиннай-кх.

— Фу деш?

— Малината новкъостал а деш хІалиннай-кх. Аз фу лаьрхІад хой хьона?

— Хьаалал хьаккхашта, лечкъа а ца деш.

— Са балха яха безам ба. Магац сона цхьаькъа цІагІа ягІа. Эхь а хетт сона деш хІама а доацаш лела. Раьза вий хьо?

— Хац сона-м. МогаргІий хьона ферме болх бе?

— ХІана магац сона. Со моргаш беций цига къахьегаш боахкараш!

— Сона-м, бакъйар аьлча, дикагІа хет фуннагІа даь а цаІ Іа дича. Со-м хьо сай бригадаца хург ма йий лхаш хиннавар. Хьа новкъостий а соца ма бий!

— А, сона ферме дикагІа хет.

— Болх, миччахьа Іа бойя а, бебашха бац. Вешта, дего дукхагІа къоабалдер саго хьайипача нийсагІа-м хул. ХІаьта а хьо хІанзарчоа цІагІа Іийча фу дар-хьогІ. ях аз-м.

Цхьан юккъа йист ца хулаш а яьгІа, Лида шийгахьа хьайийрзача цун бІаргашка дизза хий кхехкалга зийра Урусхана.

— Мегаьд. хІаьта мегаьд. — аьлар цо сихвенна. — хьай безам болчча гІол хьо. Со раьза ва хьона.

— Сона ха-м даьра ховра Іа сайна духьале ергйоацилга. Дукха ваха хьо, — аьнна ІотІакхайда Урусхана барт а баьккха, урайккхар Лида. — ХІанз Іа хьай газеташ деша, со сай гІулакхашка хьожаргья.

Нана цІагІа, мар-нана йолча дІачуяхар Лида. Залихана фу эш хьажа а цунна мотт билла а.

* * *

Доахан леладеча фермана тІавиллачун, уллув ага а доаллаш йола цІена мотоцикл, бешкарта наІарга сецар. Цунна тІера Іобессар фермана тІавилла Халати цхьаьккха кхалсаги. Чехка йоагІа мотоцикл бІаргаяйча фермерчарна из Халат волга хайр. Цунна шортига лела хацар. Болх а, ше мел деш дола хІама а калайи сихеи дора цо.

— Дуне гоамденна лелаш саг ва-кх хьо а Халат, — оалар цунах бежага воаллача Берда, аргІерча гувнаш тІеи харшашкеи. лаккха кхувса а луш, цо мотоцикл дІаэккхийтача.

ХІанз а, массаза санна. чехка мотоцикл юха а соцаяь, парт аьнна, тІера Іойккхар из.

ЙоккхагІа йола доярка Замани а йолаш шоашта духьала арабаьннача кхалнахага аьлар:

— Шоана новкъост йоалаеш воагІа-кх со. ДІаэца, Замани, хьаша.

— Марша йоагІийла хьо! Вададай, Лида ма йий ер-м! Тхо-м цкъа хьо ферме енача хана, тхоаех віалла яшарг а яц мотташ ма дарий.

— Дика мел дар доагІалда шо долча, — елаелар Лида. — Со малай шох ца яша? Из фу яхилга да!

— Раьза йий хьо, Замани?

— Бакъдий, Халата яхар? — хаьттар Замане. — Цкъаза укхо бегаш бу е цІенхашта лув ха хала ма дий.

— Даьра со-м шуца болх бе дагахь енай. ДІаэцаргйий оаш со?

— ДІаэцаргйий-м сона хац. Кхы тхоашцара дІа-м даьра къастийтаргъяц. Тха Халата дика ма хой болх хьанца бе беза.

— Кхы сога ала а хатта а хІама дий шун? — велакъежар Халат. — Со-м кхы а гІулакхаш долаш ва. Болх ираз долаш хилба шун.

Юха а ерзаяь, мух санна дІаэккхийтар мотоцикл.

* * *

ВорхІ шу хьалха Халата хьаэцаш 120 етт бар ферме. Уж кІезига дале а, царга хьажа саг коравагІацар: божа бетташ йиъ кхалсаги доаханга хьожаш цхьаькха маІасаги мара бацар. ХІанз цу хана санна дац. Биъ бІаь етт. йоккхий бешкарташ, доахан детта машинаш, эггара халагІа а бІехагІа а дола балхаш ду машинаш: кхо доаккхаш. доакъар тІакхухьаш, шура йоаккхаш... МассагІа техника я хІанз!

Доахан доажаде балха дувла аьлча ворхІ шу хьалхагІа эгІаза ухар гІалгІай.

— ВорххІе а даь хана денз тха шен-м хиннавац наха бежага воаллаш саг. Фу мотт ба Іа бувцар? — аьле лата гІортар.

ХІанз кхоъ Іу ва доаханга воаллаш. Уж боацаш ферма віалла мегарг а яцар. Бежа Іуй юкъе боацаш нагахьа деттац хьаьлий.

— Доахан сихагІа дийтта мел доала — уж хьалхагІа доакъаригйга арадаха йиш хургья. — йоах Берда.

Берд дика Іу ва, цул дикагІа новкъост вац Халата ферме. ЦІена йоаш Берда модж. Тахан а, шакІа санна къег цун баьша кортен моджи.

— Са фермера бараш мо нах хилча — болх бе фу хала да. — йоах Халата. Берда лергах кхет уж дешаш. Борд-бордагІа велалу бежа Іу. Хов цунна юхьадухьала ше цо хоаставерг воацилга. Иштта я бригадира оамал. Халат — ший юртарча парторганизаце секретарь, управлене парткома член ва. Аххан хана ткъо тума алапи доаккх бежа Іуно. Іанна Іатта яа йол хул, цо сагот де ца дезаш доаго дахча а бригадиро Іалашду.

— Дика вар мара ферме дІаэцац Халата. — оал цунах юртарча наха — Гой хІанз божа бетта мала йигай? Укх шера дийша яьннаеций Лида!

Маьре йодар мара цхьаккха кхалсаг дІайодац фермера.

— Мича гІоргба уж. Тхоай цІагІа деций тхо! — йоах Замане.

— Укх шера дукха къахьега дезарг ма дий вай. — аьлар Халата божа беттарашка. — ХІара мукъа йисача минута доакъар Іалашде деза.

— Чахраш чуийцача уж ерригаш вайна ютаргйий? — хаьттар Замане бригадирага.

— Вай воай доаханна яа ма йийнайий уж. Цул совгІа вай-м цонаш хьакха араловла а деза. Йоли, чахраши, силоси, хьажкІаши, кагаши — дерриге доакъар шин шера тоъаргдолаш кийчде деза.

...«Сийнача кхерийга», Урусхана бригада лаьтта долчахьа, ферма ахка даккха йода аьлча чІоагІа гІадъяхар Лида. — ХІанз мукъах дийнахьа Урусхан бІаргаго йиш хург ма йий укхаза, — йоахар цо. — Со йолча ванза Іергвац из.

Мехкарий кийчлу шоллагІа ди дар. Юртарчул вогІа салаІац цига кхалнаха мукъа болча хана... Пандар, радиоприемник. сарахьа телевизор.

Кхы цхьаькха бахьан а да йоахар аьхкий мехкарий аргІе баха раьза хІана хул аьлча.

Массехк шу дар Замане цхьан Іаттагара пхи эзар литрал кІезигагІа шура ца йоаккха.

Газета болхлочо шийга цу хьакъехьа хаттар дича, Халата аьлар:

— Из хІанад хой хьона? Тха ферме божа беттарех цаІ кхалсаг яц Заманена тІехьакхе могаш. Цулухьа — аргІе, цонаш тІа доахан доажадаь а. хьайбашта ду Іунал тІехдаьккха а хьалха йодача Заманена тІехьакхе гІерт. Массане а йоах: укх шера аз хІара Іаттагара пхи эзар литр ца йоаккхе...

Хьалхарча дийнахьа Заманеца а хинна, кхоана доаханца аргІе дІагІоргйолаш кийчъяла сарахьа цІаяхар Лида.

Б. ЗЯЗИКОВ.

...1961 шу. Йистеяккхай итт класс. Дукххача шерашка шийна дагалаьттар кхоачашде лаьрхІар Лилас. Цу ханна хьайийлар Х. Нурадилова цІерахча Нохч-ГІалгІай драматически театре кхаь шера актера говзал Іомаю студи. Цига деша яхар из. Доладелар актера хала говзал Іомаеш дола денош.

— Цхьа тамашийна сиха чаккдаьлар уж кхо шу, — йоах Лилас. Сона дагадаьллар кхоачашхилар 1964-ча шера бархІагІча январе. Цу дийнахьа оаха — студийцаша — «Лоаман йоІ» яха спектакль оттайир. Аз ловзайир цу спектакле хьалхарча студенткай роль. ЦІаккха а дагара даргдац из ди!

Цул тІехьагІа цхьа шу даьннад. Массехк спектакле дакъа лаьцад Лилас. Дика ловзаьй цо «Эзари шоллагІа буйса» яхача спектакле керттера турпала — Карала, «Иккхаш тІаюхха цеск» яхача спектакле — принцесса, иштта кхыйола а ролаш.

ХІанз Лиля чуйнна къахьегаш я «Чинчрака» яхача спектакле керттера рола тІа — Мэия. Дег тІара ала безам ба са къоанача артисткайга, аьттув балбахьа, Лиля.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

Сурта тІа: Л. Мальсагова.
Н. Кобиашвиле сурт.

РЕЦЕНЗИ

Лоаман лув-кхера

Литература теоретикаша лирика хьакъехьарча шоай тІеххьарча балхаш тІа белгалдоах лирика маІан духхьала эмоциональностага дахьар из къийеш да, яхаш. Лирически стихотворенецара керттердар, йоах цар, дагалаттарий образ я; из я «юкъарчал доацаш дагалаттарий формехьа хьакхайкаяь художественни уйла».

Кхыча дешаьца аьлча, лирически образа эмоциональни низ боабе а ца гІерташ, вай ханарча теоретикаша нийса а долаш бакъду цун юххьанцара а керттера а яр уйла хилар, цхьабакъда, поэзе цхьа тайпа из хиларах тарра, лирикаца товш йолча специфически формашца дІаоалаш йола уйла я из.

Из лакхехьа аьннар дизза бакъду хІанзарча нохчийи гІалгІайи поэташта юкъе эггара лоархІамерчарех волча поэта Яндиев Джамалдина творчески практико. ГІалгІай меттала кепа теха араьнна дукха стихаш а иштта кепа теха арадаьнна стихотвореней 10 сборник а да цун. Нагахьа произведени яц цун эрсий меттала перевод ца еш. Цун стихашта иштта перевод яьй хІирий, лакски, черсий, иштта кхыча меттала. Хьага а мегаргволаш керттерча декхараш та тІаберзабаь ба цун творчески болх. Геттара халача жанра — лоацдача лирически стихотворене воккха говзанч ва Яндиев Джамалдин.

Творчески болх иштта керттерча декхарашта тІаберзабаь ца хилча хила йиш йолаш а дац бІаргбизза дика камаьхал ялга.

Керттерча декхарашкахьа лостам а болаш беча ший творчески балха дика камаьхал яьнна поэта Яндиев Джамалдина. «Лоамашкара лув-кхера» яхача эрсий меттала арадаьннача цун стихай кердача сборнико йизза бокъо лу бІубенна дІаала: поэт дегІаух, цун говзал совъювл, художественни уйла ирагІа хул.

Программни ала а мегаргдолаш йолча сборника юкъеяхача ший цхьан стихотворене тІа — «Со массаза а хиннав алхха хьа лув-кхера» поэта йоах, дунен тІа вахаш йоаккхача хана, мелла чІоагІа бала кхачарах, мелла доккха ираз хьовзарах шун ираз кхайкадеш, шун бала белхабеш «со массаз а хиннав алхха шун лув-кхера», са миска даьй баьха да маьттаза лоамаш.

Ше «лув-кхераца» нийс а веш, поэт юкъарч а хиле дІаотт заманнеи ше кхеваьча ший халкъаннеи юкъе, хІаьта поэта хьакъал, дог, цунна дагалаттараш — заман кхайкаралаш вай ханарча лоамарочун дегагеи уйлашкеи дІакхоачадеш йолча цхьа шийтайпарча резонатора тара хул.

Сборника юкъеяхача дукххача зІамигача стихотворенеша поэтически чакхйоаккх из керттера образ. Дуккхача хІамашца керда а оригинальни а хеталу из образ. Цхьабакъда, укхаза хаттар ца эттача далац: кхоачам баь дита доагІалий-теш поэто ше «лув-кхерийца» нийсварах? Іелий-теш из алхха лув-кхера хинна? Поэта лоархІам кІезигбацалий-теш цо, поэта позици иштта лаьрхІача дицлацалий-теш вахаре а къовсаме а цо лоацаш дола творчески дакъа? Уж хаттараш уйлае йоагІаш да.

МалагІа уйлаш, малагІа дагалаттараш сомадоах вай ханарча замо лоамарочун керахь? Фуд яндиевски стиха «лув-кхеро» лоамашка кхухьар? Геттара дукха а лоархІамера а хІамаш да уж. Царех да «Аврора» залпо даь гаьннара хьахоза таташ («Ленина духьа»), ленински уйла даиман яхаргйолаш хилар («Даиман яхаргья»). Укхаза да Іаламате чІоагІа машар хьашт хилар а («Нах! ЭгІазал юхаоза!», «Дунен кхоане», «Бер», иштта кхыяраш), керда общество хьалъеш боахкараша чуийнна хьегача къих дола хоамаш а. Укхаза я вахара маІанах еш йола уйлаш а («Нагахьа наха эшаш хуле»...), сага уйлаши из тІакхувраши сийлахь-доккхий хилар а («Бер долча хана»...). Укхаза я вай Советски заман сихалах йола уйлаш а («Ха я сона»), поэтеи поэзеи декхарий хьакъехьара уйлаш а.

Лоамашка дахача къамий поэзеца традиционни образаш ший поэзена геттара дукха юкъехухь поэта: диговра, саь, шовда образаш. Цхьабакъда, чІоагІа уйла а еш Яндиев Джамалдина зІамига лирически стихаш ешачоа цІаккха а духьалара дІаялац вай таханара ха. Аз къаьстта белгалдоакх «уйла а еш ешачоа» яха дешаш, хІана аьлча, уж каралаьцца еша йиш йолаш яц — шоай философски чулоацама, шоашта чурча уйланна тІехъяьнна чІоагІа йиза я царех дуккха стихаш.

Сборника юкъеяха ерригa стихотворенеш лаьрхІа ювца а яшха а торо ца хиларах (хІаьта царех цхьаьраш-м хІанзлехьа а тоъам боллаш йийца а я) цхьан масалаца мукъагІа са дІахьокха безам ба поэта говзал мел йоккха я.

Машар бахьанце лоаттабеча къовсамах дуккха яз а даьд яздеш а да. Къайла сенна кхухьаргда из, царех эсала яраш дукха я — рифма юкъе а йоалаеш язъяь лозунгаши юкъара тІахьехамаши да уж. Цхьабакъда, Яндиев Джамалдина віаптІехьдоал машар бахьанце лоаттабеча къовсамах а ший тайпара ала. Хьожаргда вай, масала, цун «БІаргаш» яхача стихотворенега. Дукха дайнад уж поэта — цаІаш «бІаьсти мо гІоздаьнна», езача йиІий бІаргаш — «цІена шовдаш санна», наьна бІаргаш — «хи бух санна кІоарга».

Наьна дог, йиший уйла
Цар чу сона яйра,
ГІетта лоаман Іуйра
Цар чу сона яйра.

Мишта оттийтаргья вай цу бІаргашка Іаьржа сагото. мишта йиш я из де.

Кхалнаьха бІаргашна
бІаьсти хила еза!

Из я Іалаьмате къаьга хьаоттаяь «дагалаттарий образ», машара хьакъехьа вайна массанена а дагадоаллар ший тайпара оригинальни, чІоагІа чудужаш хьакхайкадеш йола духхьала яндиевски, цун ший образ. Кхалсаг массаза хила а хиннай, хІанз йолаш а я лаьттарча вахаре хула саготои гІозали шийна чулоацаш. Цун бІаргашкара бІаьсти — из да эггара дикагІча тайпара хьахьекха вахара ираз, из ба халкъ, адамаш гІоза паргІата хилара бола тешам.

Иштта хьакхолл бокъонца йола поэтически образаш.

Лоацца, меттахьа аьннача дешашца Іаламате доккха маІан дола кІоарга уйла хьаоалаш моттигаш (афоризмаш) дукха нийслу Яндиев Джамалдина поэзеца. «Наькъа уйлаш» аьнна юкъара цІи а йолаш кицай хьисапе араьяннача лоац-лоаца язъяьча стихашца хинна Іац Яндиев Джамалдина афористичность. Цун афоризм бІарчча стих чу а лостаеш образ а хиле дІайодаш моттигаш дукха я. Иштта я, масала, «Чурт» яха стихотворени. Малав цІи йоаца чурт а дегІа укх лоамарча кашa дІавелла воаллар? Из ховш дац.

Цхьабакъда, цаІ халаш:
Унхаза цІена шовда дода.
Кийча да из
Дуненна ший хий моладе —
Долче — укхаза поэт воалл.

Цу башха-дикача стихотворене а, цо санна кхы дуккхачар а тешал ду сборника чулоацам цунах тиллача шерал дуккха а шерагІа хилара. ХІаа, вай заманца гІа а боахаш додача ший халкъа дегацара бувзамаш цо хоададалцца поэт хул поэтах. Цхьабакъда, поэт алхха «лув-кхера» хинна, зама халкъаца ювзаш йола гуш йоаца токаш хьателаши дІаязъеши йола резонатор хинна Іе йиш яц поэт. Поэт ше ва вахареи къовсамеи хьинаре доакъашхо, вахараи къовсамаи юкъеухаш, ший дешаца халкъа кхела влиянии лоаттаеш, керда дуне хьадеча, зама хувцача ше дизза дакъа лоацаш ва из. Цунна тешал деш я сборника тІара дуккха дикагІа йола стихотворенеш.

В. КОРЗУН,
филологически Іилмай кандидат, доцент.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Къовсам лаьгIлац

НЬЮ-ЙОРК, 12 январь. (ТАСС). Империалисташа оттаваьча Чомбе эскара дуxьала даьхен паргIато бахьан долаш дIахо а турпалера къовсам лоаттабеш да Конго патриотически низаш. Мехка къилбаседехьарчеи къилбаседа-малхбоалехьарчеи районашка дикка холуш хIама техар кIайча наемникий бандаш керте латтача леопольдвильски карателашта.

Буниа районе (Конго къилбаседа-малхбоале) диъ кIиранна лаьттача чIоагIача тIем тIа, хоам бу Юнайтед Пресс Интернэйшнл яхача агентства корреспондента, кIайча наемникашта доккхий зенаш хиннад. Повстанций отрядашта тIехьа тIабеча низах Махаги яхача городера дIа ца бахача балангар леопольдвильски карателаш.

Повстанций аьттув баьннаб мехка къилбаседен оагIорахьа. Элизабет яхача города районе Конго яхача хи йистошца чIоагIа позицеш а лийца, хи тIарча наькъаца Чомбе эскара кхоачам тIакхухьилга кхерама кIал оттадаьд цар. Повстанцашта бомбаши ракеташи чуйийттача «Т-28» яхача дуккхача американски самолеташа дов дарах чомбовски эскара командованена хийттача тайпара аьттув балангар.

Конгора хьакхьчача кхыча хоамашкара гуш да, Стэнливила гонахьара дуккха районаш хьалкагIа а санна повстанций кара хилар. Паулис яхача городе — къилбаседа-малхбоален Конгора доагIача тIонаькъий центре, доазол дехьарча кепа йоазоно деча тешалах, укх гарггарча деношка повстанций кулгалхой гуллургба. Белгала аьлча, хоам бу, Паулисе дIаваха араваьннав Кристоф Гбенье, яхаш.

ГДР-е ХЬАЧУЬАЬХКАБ

БЕРЛИН, 12 январь. (ТАСС). ДIадахача кIиран алхха кхаь дийнахьа Малхбузен Германера 124 саги Малхбузен Берлинера 26 саги Германски Демократически Республике ваха хьачувенав, яхаш хоам бу АДН агентства. 1961 шера денз, официальни даннеех, ГДР-е баха хьачубаьхка нах берригаш а дIалаьрхIача 60 эзар саг ва. Баха хьачубаьхкараштa юкъе квалифицированни болхлойи кагирхойи ба.

ПРЕЗИДЕНТА ДЖОНСОНА ПОСЛАНИ

ВАШИНГТОН, 12 январь. (ТАСС). Тахан США конгрессага образованех лаьца послани яхьийтай президента Линдон Джонсона. Таханарча Америка йоккха социалистически проблема я послане тIа хьехаер. Кхоачам хиллал рузкъа доацача дуккха эзараш болча американций йиш яц кхыметтел эггара лохера образовани эца а. ХIаьта образовани ца хиларах къел тIакхоач царна, болх боацаш бус уж, алапи лоха хул, горингашка баха безаш, кхоане йоаца вахар долаш хул.

Послане тIа йоах, хIанз пхелагIча классе дешаш волча хIара кхаь дешархочох цхьанне школа йита езаш хул. Нагахьа санна де дезар ца дойя, хIара шера дешар дутаргда цхьа миллион гаргга волча дешархочо.

Дерригача къаман юкъарча боарамал диазза дуккхагIа ба бархI шера образовани йолча къонача американцашта юкъера хьабе болх боацараш, йоах Джонсона ший послане тIа.

Къаман декхар а лоархIаш президента хьалхашка оттаду массане а образовани эца торо хургйола гIулакх вIаштIехьдоаккхилга.

Президента послане тIа предложени я школашкарча библиотекашта книжкаш эцара ахча хьожадара хьакъехьа, хIана аьлча 70 процент хIана яц аьнна йола, дуккха а дукхагIа дола американски бераш деша дагIаш йола американски общественни школаш библиотекаш йоацаш я.

Джонсона цу тайппара предложени ду США-ра лакхерча образоване система тоаяра а. Цунца дувзаденна цо уйла тIаоз торо ца хилар бахьан долаш хIара шера 100.000 къона американец колледже деша ца водаш вусаш хилар. КIезига доходаш тIайоагIача дезалех бола дуккха эзараш студенташ доккхий декхараш хьерчаде дезаш хул, дешарах боагIа мах дIатакхар духьа. Шера частни колледже дешарах 2400 гаргга доллари общественни колледже дешарах 1600 гаргга доллари мах бала безаш ва студент. Колледжашка дешарах боккха мах, йоах президента послане тIа, хьатIадоагIача итт шера кхы а кхоалагIа дакъа лакхбала мегаш ба.

США образовани тоаяра гIулакх «американски халкъа эггара хьалхара декхар» лоархIаш язду США президента ший послане тIа.

Болхлой Рим гIеттай

Рождественскийи кердача шерареи цIейш чакхдаьннача хьалхарча деношка къахьегамхой керда демонстрацеш хиннай Риме. Цига дакъа лоацаш бар «Милатекс» яхача предприяте текстильщикаши «Фьорентине» болхлойи. Уж шаккхе фабрика болхлоша дIалийцай. Хьалхарьяр болхлошта караяха шовзткъеи итт ди даьннад, шоллагIъяр караяха — кхо кIира. Болхлой бахьан доацаш шоаш балхара дIабахарах, шоай профсоюзнии демократически бокъонаш IотеIаярах болхлоша дIалийцай уж предприятеш.

Манифестаце хиннараша укх тайпара плакаташ яхьар: Бе болх ба тхона! Предпринимателашка харц гIулакхаш ма леладайта! Фьорентийцаши «Милатекса» болхлойи моцал бов безам болаш бац. ХIана телхаю массанена къахьега бокъо енна конституци? Римлянаш, тхоца цхьана хила!».

Забастовке дакъа лоацаш хиннача цхьан сагаца къамаьл хилар са. «Фьорентинера» вар из. Раймондо Фаламедези яхаш ва из. Цун 40 шу даьннад. Экскаватораши низ бола кранаши еча цу предприяте цо болх бу цхьайтта шу даьннад. Цо даьккхачох бахаш цун сесаги кхо бери да.

— Кхы тхоай де хIама доацандаь хьалаьцай оаха фабрика, — дувц цо. Фабрика даьша шоашта могар дIадаьккхад тхох. Балха кIира лоацду оаха яхаш болхлошта алапи кIезигдаьд цар. Цул тIехьагIа бIаь болхло дIаваккха аьнна приказ дера. Тхо цу гIулакха раьза доацилга хайнача цар производство дIакъовларгья оаха, аьлар. Цу ханна чIоагIо йир оаха фабрика тхоай бе йолла, — дувц Раймондо. Цу хана денз кхо кIира даьннад. Кхыметтел тахан манифестаци йоллаше а цхьабола тха новкъостий фабрика лораеш ба.

Итальянски правительстваца вIашагIкхета безам ба тха, йоах «Милатексен» «Фьорентинен» болхлоша. Правительство тхонз тешшаме бе болх хилийтара оарцагIъяла еза, яхаш язду цар шоай петице тIа.

А. БЕЛОБРОВ,
(АПН—радио).

БIУБЕННА ХЬЕЖ ТХО КХОАНЕНГА

Франкистски диктатурана духьала ше лоаттабеча къовсаме истори паргIатта язде испански халкъага йиш йолаш ха йоагIаргья, хIаьта, шеко йоацаш, цунах дуккха а оагIош цо хетаргья чакхдаьннача 1964-ча шера.

Событешца дIаьхий дар дIадаьнна шу са Даьхенна. Кхы а дукхагIа ирбелар Испане къахьегамхоша денгара денга 25 шера лоаттабу къовсам. Цу къовсамах хьахинначо йиш хулийт кхоаненга бIубенна хьежа а хIанзлехьа телха йола франкистски режим, шеко йоацаш, цIенъяь хIалак елга сихдергдола лоархIамера событеш 1965-ча шера хургхилар бIаргаго а.

Дуккха къахьегамхой ший оагIонгахьа бахара даькъе а болхлой класс вIашагIтохара даькъе а 1964-ча шера дикка доккхий хIамаш карагIдаьннад Испане Коммунистически партена. Из хьахьокх профсоюзни оппозице даьккхача сийно, берригача мехка а болхлой комиссеш вIашагIйохкаро. Къахьегамхоша шоаш хержаш а фалангистски профсоюзашта тIа ца ерзаш болх беш а яр уж. Болхлой гадоаккхаш шоаш еча выступленешца цар новкъостал дора кердача, лакхехьарча боарамга боаккхаш къахьегача наьха кхетам лакхбара.

Алхха шоаш лорабалара герз хинна ца Iеш, къахьегача наьха выступленеш вIашагIъехкар а хинна дIаеттай профсоюзни оппозици. Франкистски режима духьалара деррига низаш барт-цхьоагIо йолаши кхотаденнеи хилийтара оагIув хьаллоацарий болам дегIабоалабареи чIоагIбареи духьа пайда ийцар общественни вахара ерригача оагIонех. ЧIоагIа а тIагIертта а лоаттабеча къовсаме къахьегамхоша шоаш хьаяь я Испане хьахинна организаце керда формаш.

Нийсхо йолаш дола хьадехараш кхоачашдайтара тIехьарча болама юкъеяхай ерригa фабрикаши заводаши. ХIара предприятерча хьалашка хьежжа бе-башха я цу болама формаш. ДукхагIча даькъе хьадда хIамаш да хьадехараш, масала, керттера экономически хьадехараш юкъе а доагIаш дола коллективни договораш увттадар юхадоладелга. Сакхетаме а хоадамболлаш а къовсам лоаттабу забастовка е бокъо яккхара тIехьа, политически гIулакхаш бахьанце лийца боахкача наха амнисти яйтара тIехьа, дуккха нах юкъе а болаш демонстрацеш ю нах балхаш тIара дIабахара духьала. ВIаши тардолийташ леладу экономически политически хьадехараш. Кердача фазах чубеннаб франкистски диктатура дIадаккхара тIехьа лоаттабу къовсам.

Мехка хьалхара йоккхий забастовкаш йолаеннача 1962-ча шера денз дукхагIа нийслу болхлоша - коммунисташеи къахьегамхоша-католикашеи шоаш дер цхьан бартагIа делга. Социалисташеи коммунисташеи цхьана юкъарча забастовкашца дакъа лоац эзараш болхлоша-католикашa. ЧIоагIлуш йоагIа Астуре шахтерий, Мадридеи Бискайеи металлургий барт-цхьоагIо. Из барт-цхьоагIо хьагучаьлар протеста яьча дуккхача демонстрацешка а. ХIанз шекало йоацаш Испане болхлой къовсам айбалара эггара белгалагIара гIулакх а хинна дIаэттад католикаштеи коммунисташтеи юкъе барт-цхьоагIо хилар. Цо хьахьокх материальни гIулакхаш тоадара тIакхувлгеи паргIато езилгеи берригача къахьегамхой юкъара долга, цудухьа уж цхьана латт маькх бахьанце къовсам лоаттабеча хана лаьтта ца Iеш, иштта демократи бахьанце къовсам лоаттабеча хана а.

Барт-цхьоагIо чIоагIъяларои организационни формаш дегIаяхкарои новкъостал дир низаш дарах боха ца а бохаш къовсам дIахобахьа чIоагIа лаьрхIа къахьегамхой хилийтара. Цунна тешал ду Мадрида металлургий къовсам чIоагIбаларо. Цу къовсамах цар каьлар алапеш 20 процент тIатохийта а лийца шоай новкъостий полицера хьахецийта а.

Столицерча «Стандард», «Пегасо», «Каф, «Маркони» яхача заводашкарча а, «Баррейрос», «Веспа» яхача сталелитейни предприятешкарча а, иштта кхычахьарча а болхлошта юкъе барт-цхьоагIо хилар бахьан долаш дикка вIашкадаьхкад низаш. Укх тIеххьарча 25 шера юхьанца бIаргадайра из Мадрида.

Нагахьа санна из эшаш моттиг хуле, юкъарча забастовке дакъа лаца чIоаггIа хоадам баь шоаш хилар дIахьекхар улицашка арабаьннача металлургаша. Правительство юхаяьлар. Хьахийцар лаьца хинна 110 саг. Цу толамо морально кхотабир Мадридера къахьегамхой. Шоай революционни хьинарга диллача уж тахан хIамма а тIехьабусаш бац Астурерчеи Басконерчеи шоай новкъостел. Барт-цхьоагIо хилар бахьан долаш йиш хилар ЦхьоалагIча мая дийнахьа берригача мехка дуккхача наха дакъа а лоацаш йоккхий демонстрацеш чакхъяха.

Цу гIулакха хоадам беча лоархIаме я предприятешка къахьегамхоша хержаш йола болхлой комиссеш. Болхлошта юкъе чIоагIа сий долаш я уж. Цкъа «Бабкок» яхача заводе (Бискайя) комиссе членаш лийцачул тIехьагIа болхлоша губернатора тIагIортадир шоай новкъостий хьахецилга. Из ца дича далангар Iаьдал.

Дуккхача предприятешка, пролетарски барт-цхьоагIон дог-уйла дIа а хьокхаш, болхлоша диза алапеш тел лийцача шоай новкъостий дезалашта. Балхаш тIара дIабаьха забастовкай доакъашхой балха юха дIаэцийтара тIехьа кампанеш чакхйоах комиссеша. Бийскайе «Баско», «Агирена», «Ункинеса», «Сэмэ», «Лаурак», «Эскалдуна» санна йолча йоккхийча заводий дирекцеша хIанзаехьа а къоабалъяьй болхлой комиссеш; мехка кхыча районашка къовсам лелабу забастовка яра йола бокъо официально къоабалъяйтара тIехьа. Нагахьа санна хьалхагIа цар беш бола болх цхьан фабрикал е мастерскел кхы дIахо боалаш хиннабеце, дIадахача шера забастовка яьраш хьаллувцар болхлой классо хьадехараш дего къоабалдеш долча бахархой кхыча тIоанаша а.

1964-ча шера тIеххьарча бетташа хьахьекхар болхлой Каталони а чIоагIа хьайна хилар. Профсоюзни оппозице вIашагIъетташ йолча къахьегамхой собранешка ювцар правительства политика. Барселоне вIашагIъеллай ялх региональни комиссе шийна чу а йоагIаш йола Ерригкаталонски болхлой комисси, арадаха доладеннад «Къахьегамхой оаз» яха газет.

1964-ча шера ший болх деналегIа лелабе яьлар профсоюзни оппозици. Цу тIа а теркал ца деш дита йиш йолаш дац забастовкашка е демонстрацешка дакъа лацар Испане чIоаггIа Iазап тохаш гIулакх хилар. Лакхара политически сакхетам эш царца дакъа лацара. Дагадохийтаргда вай 1964-ча шера тIеххьарча массехк кIира алхха цхьан Мадриде а ши бIаь гаргга болхлочоа, дийца а лийца, трибуналаша судаш яь хилар.

Хосе Сандовалаи цун новкъосташтеи суд ярца чакхдаьлар дIадаьнна шу. Дерригача дунен тIа Iалаьмате чIоагIа протесташ хилар франкистски суда приговора духьала.

1964-ча шера франкистски строя лардаш мел йир болхлошеи бахархой кхыча тIоанашеи лоаттабу къовсам чIоагIбаларо. Министерствашкара хьал чIоагIале йоацаш хилари правительствана шийна чухь вIашдухьаленаш хилари денгара денга кIоарглу. Къахьегама министра Ромеро Горриа демогогически харцйир хIанзара «система». Къахьегамхошта шоаш «бокъонца паргIата» хетаргбола хьал оттаданза даргдац, «цхьанна оагIорахьара а цхьаккха тайпа а эксплуатаци» хила йиш яц, йоахар цо. Кхыметтел алапеш тIатоха деза аьнна а ала йиш йолаш лаьрхIар цо. Ший оагIонгахьара ший коллегана тIагIерт торговле министр Ульястрес. Алапеш тIатохаро хIамай маьхаш лакхдергда, йоахар цо.

«Аксион социальпатрональ» яхача журнало беча хоамех, 1956-ча шерарчул шоззанел а дукхагIа алсамбаьнна вахарга дIабода мах бeзбалара Ульястрес а Опус Дейера министрий-католикий ерригa группа а бехктокхаме лерхI фаланга секретара, министра Солиса.

Цу гIулакха кепа йоазонах, радиох, телевиденех пайда а эцаш, министраша шоайла къувсаш йола «паргIато» царна сенна эш аьлча, йизза парламентски демократи йолаш ба Испанера бахархой яха харц дош бакъдара эш. Мадарра аьлча цар шоайла вIаши еча Iоттаращца тешал ду лакхехьарча доале латтараш бизза телха хилара.

Цу хьала тIа а долаш дIачудахар франкистски диктатура 1965-ча шера. Шоай барт-цхьоагIои къовсацара лоIами дегIаахар чIоаггIа кхета а деш дIадоладир керда шу Испане болхлой классои халкъои.

1964-ча шера лелаьча ший хьакъален лостам болаши йолча политикаца Испане Коммунистически парте керда низаш юкъедоаладир хьинаре балхаш дара. Кердача шера шерагIа а баьржагIа а хургба цIий Iо а ца дохийташ диктатура дIайоаккхаргйолча Массане юкъарча политически стачкага бода къовсама никъ.

БIубенна шоай кхоаненга хьежаш ба испански коммунисташ.

ПаргIатера кхоане гаргайоагIаш латт тха Даьхенна.

Хесус САИС,
Испане Коммунистически парте ЦК член.
(АПН.)

ОРЛОВСКИ ОБЛАСТЬ. Болх бе йолаялийтай Советски Союзе йоккхагIчарех йола Отрадински шекара завод. Дийнахь-бус 50 эзар центнер свекла чакхйоаккхаргья цо.

Предприяте боарам мел-б ховргда укх цифрашка диллача а: 560 оборудоване единица а агрегаташтеи, механизмаштеи, установкаштеи автоматически управлени еш йола 22 пульт а оттаяьй.

Заводо шекарал совгIа арахецаргья брикеташ (чIегилгаш) а еш жом — хьайбашта боккхача маьхера доакъар.

Предприяте вIаштIехьдаьккхад тара а йоацаш продукци лоаттаелга. Хьалъяьй хIаране чу 1,5 эзар тонн чуйодаш йола ши склад.

Сурта тIа: аьттехьа — свекла чакхйоаккхача цеха аппаратура. Центре — шекар кхехкадеча агрегаташта автоматически управлени ю керттера пульт. В. Кунова сурт.
ТАСС фотохроника.

ИЙРЧАЧА ГIУЛАКХАШЦА— ЛИРА КЪОВСАМ!

УКХ ДЕНОШКА Урус-Мартана района къахьегамхой сход хилар. ТIанк аьнна йиза яр культура ЦIен зал. ДIаяхача къаьнача замах юхедисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабарах доклад йир Урус-Мартана производственни управлене парткома секретара заместитела Джапаралиев Iаьлас.

Парте XXII съезда решенеши Программен вахара юкъе а кхухьаш, берригача советски наха санна, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша боккха къовсам лоаттабу хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара. Семилетка ялхлагIча шера валови продукци арахецара план ханал хьалха кхоачашъяьй вай республикерча дуккхача предприятей коллективаша. Юртбоахама хьалха латтараша шерагара шерага алсамйоах юртбоахама продукташ, дегIаккхувл хьайбай боахам.

Дика къахьегама толамаш даьхад дIадахача шера Урус-Мартана производственни управлене къахьегамхоша. Мичурина цIерахча совхоза, «Красноармейский», «Лермонтовский» яхача совхозий къахьегамхоша массарел хьалха кхоачашйир пачхьалкхенга ялат дохкара шера план, тIеххкоачашъяьй тха дохкара план, гурахьа дув ялат дIадийна баьннаб, укх шера дIадуврг̣долча ялата лаьрхIа аха езаш мел хинна зябь аьхай.

Дика къахьийгад «Красноармейский» совхоза цхьоалагIча отделенерча СССР Лакхехьарча Совета депутата, коммуниста нов. Кагерманова кулгалдеча комплексни бригадо.

Цу бригадо 460 гектар хулача мукх дIабийнача кхай тIара юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара баькха мукх 21,3 центнер я, 126 гектара тIа дIайийнача гороха хIара гектара тIара 25 центнер, 250 гектар кIа дIадийнача кхай хIара гектара тIара 25,5 центнер, 458 гектар хьажкIаш дIайийнача кхай хIара гектара тIара яьха хьажкIаш 60 центнер я.

Цу совхоза Хаджимурадова АсмаIа кулгалдеча звенос а даьхад иштта дика хьокхамаш. Цу звенос 50 гектарах хIара гектара тIара 320 центнер шекара свекла яьккхай, хIаьта нов. Хаджимурадова ше доал деча участкера хIара гектара тIара 445 центнер яьккхай.

Гехински совхоза цхьоалагIча отделене нов. Рослямбекова кулгалдеча шурий-товарни ферма коллективо шура яккхара шера план тIеххкоачашъяьй, хьайбашта доакъар а дика кийчдаьд. Мичурина цIерахча совхоза Iаьсий лелалеча Гуниева Датус планах деннеи буси хIара Iаса 450 грамм дулх тIакхетийта дезача 800 грамм тIакхетийтад.

«Лермонтовский» яхача совхоза хьажкIаш лелаеча Матаев Берса кулгалдеча механизированни звенос ше доалдеча 200 гектарах хIаране тIара 54,6 центнер хьажкIаш яьхай. Уж санна бола балха тIа хьалха латта къахьегамхой кхы дуккха а ба Урус-Мартана районе.

Ираз дола вахар хьалдеш доахкача вайна юкъе нийслу тIехьадиса гIулакхаш доакха нах, цар вай дахара, беча балха новкъарле ю. Вай декхарийла да уж гучабаха, цахаддаш къовсам лоаттабе беза зуламерча идеологеца, коммунистически общество хьалъяра новкъарле мел ерашца. Иштта къовсам лоаттабе беза дер дайнача нахаца, хулиганашца, дына боадо йоаржаераща, дIаяхача замах юхедиса ийрча гIулакхаш мел леладеращца, районе йолаш йолча реакционни «Кунта-Хьажи», «Ахьматук-Хьажи» тоабашца, кхычарца.

ПАРТИЙНИ, общественни организацеша дына тоабашта юкъе дукха кхетама балхаш даь дале а хIанз а цар леладу шоай зуламе гIулакхаш. Законах доацаш саг йоалаяр, ханал хьалха маьре ахар, дукха листий кхувлар нийса да, йоах цар. Наха Iадата, шариIата законаш хьех, шариIата кхелаш ю. Цул совгIа дынах тешарашка, берашка маргхаш кхабийта гIерт, цо могашлонна чIоагIа новкъарле ю. Дына тоабай кулгалхой къайлагIа вIашагIа беттaлу.

Иштта дола ийрча гIулакхаш хьехача наха де доаггIаш дола таIазар дир общественносто 1962-ча шера районе хиннача сходе. ХIаьта а царех цхьабараш, Урус-Мартанера мурдий тхьамадаш Гучигов Аюб, Хамзатханов Вахид, Газиханов Хама, Алхан-Юртара Ахмадов Мохьмади, Аксагов Махьмада, Гехерча Яхьяев Хамде, кхычар хIанзалца хьа реакционни шоай ийрча гIулакхаш леладу. Ачхой-Мартанера мурдий тхьамада Умаров Абона ийрча гIулакхаш леладе мегаргдоацилга массехказа дIахайта доллашехьа Валарга тIа, Котар-Юрта, района кхыча юрташка ухаш мурдий тоабашта хьехамаш деш лийннав.

Уж санна дола ийрча хьехамаш ду наха, чIоагIде гIерт дIаяхача замах юхедиса ийрча гIулакхаш. Духхьала дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш бахьан долаш Урус-Мартана районе дIадахача шера пхьенаш лехаш пхи саг вийнав, шиннена човнаш яьй. Докладчико аьлар, уж дIаяхача замах юхедиса ийрча гIулакхаш хинна ца Iеш советски наха зулам ду нах ба. Вай паргIата дахара новкъарленаш ераштa, советски законаш телхадерашта таIазар а деш бехктокхаме оза беза хьалха «Ахьматук-Хьажи» мурдий тхьамада хиннача ШаIми-Юртарча Сайдулаев Хьасана санна. Реакционни ийрча гIулакхаш цо леладарах халкъа судо пхи шу ха а техаь вай республикера дIавахийтав из.

ЧIоагIа уйла тIа а йохийташ ладийгIар сходе вIашагIкхийттараша пенсионера Дадахаева Батус даьча къамаьлага. Сходе гулбеннарашка цо аьлар: «1962-ча шера хиннача сходе укх трибуна тIара шайхийи моллайи ийрчача гIулакхашта духьала къамаьл дир аз. Цул тIехьагIа сох «мунапакъ» яха нах а нийсбелар вайна юкъе. Харц никъ хьал а лаьца доацараш дагалувцаш дувцача нахага духхьала дIааргда аз, «дахчана дагарца аьшка бIоагIа боаттIабе ма гIерта. «Молла» е «шейх» аьнна волча сага фуннагIа яхе из кхоачашде кийча ба вайна юкъера дуккха нах, хIаьта со се цхьаккха дынах тешаш вац. Нагахьа со се е са дезалхоех моллагIа саг а цамогаш хилча, тхо лорашка дарба дайта долх. Масала, Урус-Мартанерча Висаригов ГIайрбика, Эдильсултанов Мусас цхьаккха лорий дешар дийша боацашехьа наха дарбаш ду яхаш, хIама ховш ба яхаш, дынах тешарашкара ахчаш а ийдеш наха айпаш ду. ХIаьта Эдильсултанов Мусас ший берашка къорIаш дешийт, цунна пачхьалкхено цамогаш ва яхаш пенси тел. Общественноста зене гIулакхаш да цо леладераш, нах Iехабу, жайнаш доах».

Дына хьехамаш дечар яхар дарах районе дукха моттигаш нийсъеннай маьре баха ха йоаца мехкарий низагIа маьре ухийташ.

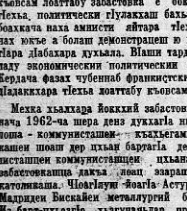
Цхьайтта шерарча школа директора Сулейманов Ахьмада ше деча къамаьлаца белгалдаьккхар цхьоалагIча классагара 4-ча классага кхаччалца кIаьнкаш санна йиIигаш дешаш хилар, цул тIехьагIа дикка кIезиглу лакхерча классашка дешаш йола йиIигаш. 10-ча, 11-ча классашка деша ягIаш нагахьа йиIиг хилац, царех дукхагIбараш лакхерча классашка хьалчубалалехьа ханал хьалха дIа а телаш маьре ухийт.

Сходе къамаьл мел даьраша белгалдаьккхар моллашта, мурдий тхьамадашта, цар гIончашта, вешта аьлча беш болх а боацаш наьха хьакъ луаш, нах Iехабеш, шариIата, Iадата гIулакхаш леладерашта общественносто таIазар де деза ха хьаэтта хилар.

ДIаяхача замах юхедиса ийрча гIулакхаш хьаллоаттадераштa района общественноста цIерах сходе хиннараша дIахайтар дIахо йодача хана цар леладу гIулакхаш ловтаргдоацилга, царна общественносто де доаггIа таIазар дергхилар. Слете дакъа лоацаш хиннараша массаварг раьза а волаш тIаийцар цу хьакъехьара соцам.

Сходе дакъа лоацаш хиннараштa хьекхар дына духьалара «Сигле йита дIайолх морхаш» яха фильм.

М. ЧАХКИЕВ.



КИЕВ. Искусственни хьоасий деча комбинато рапорт деннад семилетни план ханал хьалха кхоачашъярах лаьца. Цу гулакха дикка дакъа лаьцар графикал дуккха хьалха болча хургдолчун разведчикаша.

Сурта тIа: коммунистически дъахьегама ударникаш сновальщицаш (аьрдехьара аьттехьа) Анна Брук, Станислава Глущенко, Татьяна Пятак. Ю. Мосенжника сурт.
ТАСС фотохроника.

ХРОНИКА

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиумо ший указаца:

республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен Грамота еннай художественни самодеятельность дегIайоалаьча доккха дакъа лацарахи культура учреждеyей материальни база чIоагIъярахи.

Вьючный Василий Степановича — Грозненски района 1-ча Мая цIерахча колхоза председатела.

Ибрагимов Аюпа Закречоа — Ножай-Юрта района «Кавказ» яхача колхоза председатела.

Ситан Александр Сергеевича — Наурски района «Советски Россия» яхача винсовхоза директора.

Художественни самодеятельность дегIайоалаьча доккха дакъа лацарахи творчески толамаш дахарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни артист яха сийлахь цIи еннай

Эльмурзаев Хуртуй Бека — хормейстра, Ножай-Юрта Халкъа иллейи халхарийи коллектива солиста.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

Радио: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала). 6.45—Ашараш. 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25—Концерт. 8.45—«Къона тIехье» яха передача (эрсий меттала). 16.00 — Производстве хьалхле лелаечар заявках оттадаь концерт. 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — «Электроприбористаша сихду балха болар» яха промышленноста болхлошта йола передача (гIалгIай меттала). 17.00 — Хьалхле леласча опыта радиошкола (гIалгIай меттала). 18.23 — «Магнитогорцаша везаь тIаэц Эсамбаев Махьмуд» — передача.

Хьажа

Телевидени: 18.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала). 18.35 — Коммунистически къахьегама бригаде. Репортаж (гIалгIай меттала). 18.55 — «Вахте дIаотташ» яха бакъдолчоа тIера хьайица фильм. 19.15 — «Лоаман кхалсаг» яха телевизионни журнал (нохчий меттала). 19.45 — «Катюша» яха киноочерк 20.05 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 20.15 — Бийса даькъала хийла шуш, бераш! 20.25 — «Кохля» яха телевизионни спектакль. 21.55 — «Романтики» яха киноочерк.

Город Грозне, Андреевски берагI, Электронни улицагIа, 11 яхаш йолча гр-кас **Голикова** Нина Ивановнас суде деннад цигга вахаш волча ший маьрагара **Голиков** Василий Андреевичагара ше хьаяларах дола дош.
Дош дувцаргда Заводской района халкъа суде.

Город Грозне, Избербашски улицагIа, 51 яхаш йолча гр-кас **Колонцова** Любовь Семеновнас суде деннад город Грозне Стари промысле 36 участке вахача ший маьрагара **Колонцов** Николай Сергеевичара ше хьаяларах дола дош.
Дош дувцаргда город Грозне Октябрьски района халкъа суде.

Город Грозне, Курски улицагIа, 25, вахаш волча гр-нина **Дымов** Виктор Даниловича суде деннад город Грозне Гудермесски улицагIа, 125 яхаш йола ший сесаг **Дымова** Любовь Васильевна ше йитарах дола дош.
Дош дувцаргда гор. Грозне Октябрьски района халкъа суде.

Город Грозне, Спокойни яхача улицагIа, № 21 йолча цIагIа яхача гражданка **Органьян** Елена Артаваздовнас суде деннад город Грозне, Ферганскi яхача улицагIа, № 29 йолча цIагIа вахача гражданинагара **Органьян** Богос Ардашевичагара ше хьаяларах дола дош.
Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбоахамен, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции.

СФ05010 Заказ № 252.